ግእዝ ሕያው ልሳን

በቀላል ዘዴ

በዲያቆን ደሴ ቀለብ
ካቲት 1993 ዓ.ም
አዲስ አበባ

በስመ አብ ወወልድ ወመንፈስ ቅዱስ አሐዱ አምላክ

<u>የግእዝ ቋንቋ እድገት ከየት ወዴት ?</u>

መቼም ቢሆን እንዲት ሃገር የራሷ የሆነው ባህሏ / ሥርዓቷ/ የሚያኮራትና ማንነቷንም የሚያንጸባርቅ በመሆኑ ልትጠብቀውና ከትወልድ ወደ ትውልድ ልታስተላልፈው የባለቤትነት ግዴታዋ ነው ። በመሆኑም ሀገራችን ኢትዮጵያን ለጥቁር ሕዝቦች መኩሪያ እንድትሆን ያደረጋት የልጆቿ ሀገር ወዳድነትና ጀግንነትን የተመላው ባህሏ ብቻ ሳይሆን የሃይማኖት፣ የሥነ ፊደል ሀገር መሆኗም መጻሕፍተ ታሪክን ባነበቡ ሊቃውንት አንደበት ብቻ ሳይሆን በማዳመጥ ትውፊት / ርክክብ/ ለጎብረተሰቡ ጎቡእ ያልሆነ ነገር መሆኑ ነው ።

በተጨማሪም ሀገራችን ኢትዮጵያ የዘመናት ዕደት ስፍር ቀምራ የራሷን አንዝ ያደላደለች አፍሪካዊት እመቤት ናት ብንል ጽልመት ሊጋርደው የማይችለው ገሀድ ነው።

ይሁን እንጂ እኛ ልጆቿ የትናንቱን ለዛሬ ማበርከት ያልቻልን ይመስላል ። ለዚህም ነው ትናንት የኢትዮጵያ መሠረተ ቋንቋ የነበረው የግእዝ ቋንቋ ከነበረበት የብሔራዊና የውል ቋንቋነት ይቅርና ዛሬ ዛሬ የት ገባ ሊባል የሚያሳፍር ሆኗል ። አበው ለብዙ ዘመናት ይህን ቋንቋ በዜማ ቤቱ፣ በቅኔ ቤቱ በመጻሕፍት ቤቱ እንዳልተጠቀሙበት ሁሉ ዛሬ ግን የአበው ያለህ ብንል አይደለም መግባባት ይቅርና ገና ተማሪው እንኳን ከማለዳው “ኦሾ” /እሽ/ በማለት ፈንታ “ኦኬ” ቢል ይቀድመዋል ። ይህ ግን «የቆጡን አወርድ ብላ የብብቷን ጣለች» ሳያሠኝ አይቀርም ።

እንደሚታወቀው የኢትዮጵያ ታሪክ መረጃ ስነ ሐውልቶች የተሸከሙት የግእዝ ቋንቋ ሥነ ጽሑፍ የሀገራችንን ጥንተ ታሪክ የሚያስረዳ መሆኑን ታሪክ ይመሰክራል ። የግእዝ ተፎካካሪ የነበረው የሳባዊያን ቋንቋም በግእዝ ተልቆ / ተበልጦ / ግእዝ የኢትዮጵያ ነገሥታት ሊቃውንት ጎብረተሰብ መግባቢያ ከመሆኑም አልፎ ከሀገር ውጭም ኢትዮጵያ ሀገረ ፊደል፣ ሀገረ አሚን መሆኗን ያስመሰከረ ልሳን ነበር ። የሆነው ሆኖ ቀድሞ ከ7 ኛው መቶ ክፍለ ዘመን ጀምሮ እየተጠናከረ መሄዱ በሚነገርለት በአማርኛ ቋንቋ መሆኑ ቀርቶ በቤተክርስቲያንና በተወሰነው የጎብረተሰብ

ክፍል ዘንድ እየተገደበ መጣ፡፡ እንዲያውም በተለይ በዘመነ ዓምደጽዮን / ከ 1307-1337 ዓ.ም./ የንጉሡ ገድል ሁሉ የሚጻፈው በተሰባበረ አማርኛ መሆኑ ግልጽ ነው፡፡ ለአብነት ያህል የሚከተለውን ማየት ይቻላል፡፡

- ሐርልኛ ዓመደ ጽዮን
- መላለሽ የወሰን
- ወሀ እንዳመሰን መላላሽ የወሰን
- ከወጅ ዜብደናን ከገንዝጠጠን
- ምንቀረህ በወሠን ከድያ አምኖን

በተጨማሪም በዓፄ ይስሐቅ / ከ1407-1422 ዓ.ም./ ጊዜ ለንጉሡ የሚቀርቡት መወድሶች ከአማርኛው ላይ ያተኮሩ ይምስላሉ፡፡ ለምሳሌ ያህል

- ገጽኸርን ይስሐቁ ገጽ
- አርያም ይመስል አንቀጽ
- እሳት ይመስል ብቁጽ
- ከመ መደልው ልጽሉጽ
- ገጹ እንዲያስደነግጽ
- እስራኤላዊ መደንግጽ
- ማን አየህ ገጽ በገጽ

እነዚህ ግጥሞች ግን እንደምናያቸው ሙሉ በሙሉ አማርኛ አልነበሩም፡፡ ለዚህም ነው ግዊዲ የተባለው የታሪክ ተመራማሪ “ ግእዝ -አማርኛ” ጽሑፎች ብሎ የሚጠራቸው፡፡ በእርግጥ ከአማርኛው ላይ ግእዝ መደመር ለአሁኑ ትውልድም የቋንቋ ጣዕም የሥነ ጽሑፍ ቃና መሆኑ አወንታዊ ምላሽ አለው፡፡

ያም ሆኖ ግን ብዙ ሊቃውንተ ቤተክርስቲያን የጽሕፈት ሥራቸውን ብራና ዳምጠው ቀለም በጥብጠው ይጠቀሙበት የነበረው በዚህ ቋንቋ መሆኑን አላገደውም፡፡ እንዲያውም በዘመነ ዘርዓያዕቆብ / 1426-1460ዓ.ም./ መስፋፋት የነበረበት የሥነ ጽሑፍ እድገት ግእዙን የሙጥኝ ያለ ነበር፡፡ በኋላም ቢሆን በዓፄ ሱስንዮስ / ከ1599-1624 ዓ.ም./ የሃይማኖት መለወጥ ምክንያት ጋር ተያይዞ ኢየሱሳውያን (Jesuites)ጉልህ ችግር ደርሶባት የነበረችውን የሮማ (ስፔን) ካቶሊክ “ቤተክርስቲያን “

ተከታዮችን ቁጥር ለማበርከት ሲሉ በአማርኛ በመጻፍ ወረቀቶችን ለመበተን ቢሞክሩም የአንድ ባሕርይ አማኝ የሆነው አፄ ፋሲል / ከ 1624-1674ዓ.ም/ በመንገሥ የምእመናኑን ፍጹም ቀናዒነት ብሎም የኢየሱሳውያን ከኢትዮጵያ ምድር መውጣት ለልሳነ ግእዝ እንደገና መወለድ መስፋፋት ሆነለት፡፡ ብዙም መጻሕፍተ ግእዝ ተደረሱ፡፡ የቅኔ እድገትም ታየ፡፡ ከዓፄ ፋሲል በኋላም ነገሥታቱ ታላቅ ተሳትፎአቸውን አበርክተዋል፡፡ ስለሆነም ዓፄ ኢያሱ አድያም ሰገድ/ ከ 1674-1699 ዓ.ም./ እና ሌሎችም ነገሥታት የማይጠፋ ስማቸውን በልቡናችን ቀረጸው አልፈዋል፡፡

ዳግመኛ የ16ኛው እና የ17ኛው ክፍለ ዘመናት ቁስል አልሽር ብሎ እንደገና በመሳፍንቱ ዘመን / ከ1777-1845 ዓ.ም/ ሀገሪቱ እርስ በርሷ በፖለቲካና በሃይማኖት ድልቅልቅ ስትዋጥ ሀገርን አንድ ማድረግ ይችል የነበረውን ነገረ-ሃይማኖት ለመረዳት ለመወሠን ሊቃውንቱ የግእዝን መጻሕፍት ማገላበጥ ግድ ሆነባቸው፡፡ የመነጋገሪያ / የመከራከሪያ/ ምሥጢራቸው የሆነው ቅኔም ለልሳነ ግእዝ መስፋፋት ጠቀመ፡፡ የአብነት ትምህርት ቤቶችም ተስፋፉ፡፡ ፍጹም የሆነ አንድነትም ታዬ፡፡ ዛሬስ የሃይማኖት ውዝግቡን የሚፈቱት የተኞቹ እውን መጻሕፍት ይሆኑ? በእርግጥ ዛሬ ግእዝ ያወቀው ሁሉ ነገረ ሃይማኖትን ተረዳ ማለት አይደለም፡፡ የሚማረውም ለሕይወት / ለፍቅር/ወይም ታሪክን ለማወቅ ላይሆን ይችላል፡፡ ነበርኩ ለማለትና ክዶ ለማስካድ እንዲመቸው የሚያስብም አይጠፉምና፡፡ በየዋህነት መማር ግን በአማናውያኑ አበው ቀርቷል፡፡

እንግዲህ ለግእዝ ቋንቋ መዳከም ዐቢይ ምክንያት የአማርኛ መተካት ብቻ ሳይሆን ለቋንቋው የሚሰጠው ትኩረት መላላቱ የማያወላውል ምክንያት መሆኑ ነው፡፡ ዝም ብሎ ግን ቅርስ ቅርስ ማለት ብቻ ዋጋ የለውም፡፡ “ ባዶ ብራና” ካልተነበበ ምን ሊሠራልን፡፡ በተጨማሪም መንግስትም ሆነ ማንኛውም አካል ግእዝ የቤተክርስቲያን ብቻ ሳይሆን የኢትዮጵያ ቅርስ መሆኑን ሊገነዘበው ይገባል፡፡ ቤተክህነትም ብትሆን የእነ ቅዱስ ያሬድ የዜማ መጻሕፍት እነ ድጓ፣ የዚቅ ቀለማት የእነ አባ ጊዮርጊስ መጻሕፍት ፣ እነ ሰዓታት በሌላ ቋንቋ ሊዜሙ “ ይቻል” ይመስል ለግእዝ የሚሰጠው እንክብካቤ ያሳዝናል፡፡

ድሮ ድሮ የቆሎ ተማሪ ለምኖ ከፈዳውን፣ ቅሉን፣ ዳዊቱን አንግቦ የሚነጋገረው በዚህ ቋንቋ ነበር፡፡ እንደዛሬው ግን ለወደፊቱ አይደለም የሚነጋገር አባባሉን የሚያጠና /

የሚቀጽል/፣ በደንብ ቅኔ የሚቀኝ ይቅርና ዳዊቱን አጣርቶ መድገሙም ራሡ ያጠራጥራል፡፡ በእርግጥ በአንዳንድ የገጠር ቦታዎች የሚያስተምሩ ብዙ የሊቃውንት በረከቶች ቢኖሩም ነገ የሚተካው ግን ከግእዝ ይልቅ ጣሊያንኛ ፣ እንግሊዝኛ፣ ፈረንሳይኛ ብቻ ቢማር የሚያተርፈው ይመስለዋል፡፡ ይህ ግን “ አባቱን አያውቅ አያቱን ይናፍቅ” ያሠኛል፡፡

ምንጭ መጻሕፍቱ በግእዝ የሆነው የሀገራችን ታሪክንስ አንባቢና ተርጓሚ ማን ይሆን?በዚህ እኮ ነው የሀገራችንን ታሪክ ለማወቅ የውጭ መጻሕፍት ላይ ጥገኛ የምንሆነው፡፡ አንባቢውና ተርጓሚው አላዋቂ ከሆነ ደግሞ ታሪክ ሀገር ቅድምና ሀገር በምልዑ ልብ የማይመሰከርበት ይመስላል፡፡ የሚገርመው ግን ብዙዎቹ የግእዝ መጽሐፎቻችን በፈርንጆቹ ላይ የማያልቅ ፍቅርን አሳድረውባቸው ቋንቋውን እስከ ሃምሳ ዓመት ድረስ ሲያጠኑ እኛ ግን “ የሞተ ቋንቋ” አንለዋለን፡፡ ቋንቋው ሞተ ከማለት ግን ታሪክ ሀገር ቅድምና ሀገር ሞተ ብንል ሳይሻል አይቀርም፡፡ ቢያንስ ቢያንስ በቤተክርስቲያን ለካህናቱ የምስጋናቸው አንደበት ግእዙ ነውና፡፡

እንግዲህ እናጠቃለውና ማንኛውም ክፍል / አካል/ ይህ ቋንቋ በጥንቱም ሆነ በአዲስ መልክ እንዲያድግ ጥረት ቢደረግ፤ የቅኔ መምህራኑም የግእዝ መምህራኑም ምንም እንኳን የኑሮ ችግር ቢኖርም ለራስ የሚስማማ ቦታን ከመምረጥ ለተማሪዎች የሚስማማ ቦታን መርጦ በገጠርም ቢሆን ማስተማር ይኖርባቸዋል፡፡ የቋንቋ ምሁራንም ለዚህ እድገት አስተዋጽዖ ማድረግ ይጠበቅባቸዋል፡፡ ይህ ካልሆነ ግን በመካከለኛው ክፍለ ዘመን ላይ የጥንቱ ሰዋስው (Classical Grammar) ይምጣልን፣ ይመለስልን፤መካከለኛው ክፍለ ዘመን የጨለማ ዘመን ነው እያሉ እንዳማረሩት ሮማውያንና ግሪካውያን እንዳንሆን ያስፈራል፡፡ ስለሆነም ሥርወቃላትን ለመመርመር ሰወስውን ለመለየት ግእዝ ማወቅ ይጠበቅብናል፡፡ ለዚህም ታላላቅ ደራሲያን ምስክሮች ናቸው፡፡ በተረፈ ግን ሁላችንም የታሪክ፣ የሀገር፣ የወገን፣ የቅርስ ባለአደራዎች መሆናችንን አንዘንጋ፤ እንቅልፋም ይብቃን፡፡

<u>አር□ስት</u>

1. መራሕያን ምድብ ተውላጠ ስሞች /Pronouns/

   1.1 ነባር አንቀጽ /Verb to be/

   1.2 ሥርዓተ ዐረፍተ ነገር በምሳሌ

   ጥያቄዎች

2. አመልካቾች/Demonstratives/

   ጥያቄዎችና ሠላም/Conversation/

3. እዝ ሥርዓተ ንባብ /Pronunciation/

4. የንባብ ዓይነቶች /Reading Types/

5. የንባብ ምልክቶች

   ትውውቅ

6. ግሥ አርዕስት /Root verbs/

ርባ ስ /Tense, Nouns and Adjective formation/

የአንዳንድ ሐገ ወጥ ግሶች አካሄድ

7. አገባቦች /Prepositions and Conjunctions/

ከግስ ላይ የሚያርፉ አገባቦች

ከዘንድ አንቀጽ ላይ የሚያርፉ አገባቦች እና ሌሎች ተስማሚ ቃላት

እንተ፣ እስ፣ ስ

8. ተውሳከ ግስ /Adverb/

9. አሉታዎች/Negation Maker/

   ጥያቄዎችና ንግግር

10. አገናዛቢ አጸፋዎች /Possessive/ እና ስሞች/Nouns/

    10.1 አገናዛቢ ተውላጠ ስሞች/Possessive Pronouns/

    10.2 የአንዳንድ አገናዛቢ አጸፋዎች ዝርዝርና የንዑስ አንቀጽ ዝርዝር

    10.3 ተቃሽ ተሳቤ ስም

    10.4 «በ» በመራሕያን ሲረባ /Verb to have in pronoun/

    10.5 ባለቤት ተውላጠ ስም /Subjective pronouns/

    10.6 ተሳቢ ተሳቤ ስም /Objective Pronouns/

    10.7 የሚያበዙ ፊደላት

    ጥያቄዎችና ንግግር

11. ቀጥር ተዋፅዖ /Direct and indirect Object/

12. ቅፅል /Adjective/

    <u>ጥያቄዎችና ንግግር</u>

13. ካልአይ አንቀጽ የትንቢት ወይም ያሁን ጊዜ
14. ትእዛዝ አንቀጽ
15. አርእስት ከንዑስ አንቀጽ እና ዘንድ አንቀጽ
16. ቦዝ አንቀጽ

    ጥያቄዎች

17. □ዐቢይ አንቀጽ እርባታ መንገድ እና አምስቱ አፅማድ

    ጥያቄዎች

18. «ይቤ» አለ

    ጥያቄዎች

19. ነጠላ ግስ፣ ዘርና ነባር /Dictionary/ እና ቁጥሮች /Numerals/

1. <u>መሪሕያን ምድብ ተውላጠ ስሞች /Pronoun/</u>

መራሕያን ማለት «*መሪዎች*» ማለት ሲሆን በግእዝ ቋንቋ አስር (*10*) የሚሆኑ ተውላጠ ስሞች (*መራሕያን*) አሉ።እነርሱም

1. አነ.....እኔ

2. አንተ.....አንተ

3. አንቲ.....አንቺ

4. □·□ቱ.....□ሱ

5. □□ቲ.....□ሳ

6. ንሕነ.....□ኛ

7. አንትሙ.....እናንተ (ለቅርብ ወንዶች)

8. አንትን..... እናንተ (ለቅርብ ሴቶች)

9. □እቶሙ..... እነዚያ (ለወንዶች)

10. □·እቶን.....እነዚያ (ለሴቶች)

መራሕያን በዐረፍተ ነገር

ቀ□ለ (ቀዳማይ አንቀጽ Past tense) **=አመሰገነ**

1. አነ ቀደስኩ	**6 ንሕነ ቀደስነ**
2. አንተ ቀደስከ	**7 አንትሙ ቀደስክሙ**
3. አንቲ ቀደስኪ	**8 አንትን ቀደስክን**
4. □□ቱ ቀ□ሰ	**9 □እቶሙ ቀደሱ**
5. □□ቲ ቀ□ሰት	**1ወ □እቶን ቀደሳ**

□□ሱ □መፈ ረሻ □□ል «ከ»ከሆነ ያንኑ መለየት አለብን። <u>ምሳሌ</u> ሰበከ ብሎ አነ ሰበኩ («ኩ»ይጠብቃል) □ሳል እንጂ ሰበኩ(«ኩ» ይላላል) አይልም ስለዚህ ማጥበቅ አለብን ማለት ነው።

1.1 <u>ነባር አንቀጽ (Verb to be)</u>

□□ቱ= ነው፣ነበር፣ነሽ፣ነህ፣ናችሁ

□□ቲ=ናት፣ነበረች

□እቶሙ (እሙንቱ)= ናቸው፣ነበሩ (ለወንዶች)

□እቶን (እማንቱ)=ናቸው፣ነበሩ (ለሴቶች)

<u>ምሳሌ</u>፣ አነ ውእቱ ፍኖተ □ድቅ

አንቲ ውእቱ ተስፋሁ ለአዳም

አንተ ውእቱ ቤዛ ኩሉ ዓለም

ማርያም □□ቲ መሠረተ ሕ□□ት

□ሙሉስ ወጴጥሮስ መምህራን ውእቶሙ

ሰሎሜ ወኤልሳቤጥ ቅዱሳት ውእቶን

1.2 ሥርዓተ ወረፍተ ነገር በምሳሌ

ሕዝቅኤል ነቢይ

- ሕዝቅኤል ነቢይ ው□ቱ
- ነቢይ ወእቱ ሕዝቅኤል
- አኮ/አይደለም/ ነቢይ ሕዝቅኤል

«□□ቱ» ስሚለው አዎንታ አሉታው «አኮ» ነው።

የሚከተሉት ከ መራሕያን ከግሶች ጋር አዛምድ/አስተዛምር/

1. አንትን	ሀ ነበርኩ
2. □□ቱ	ለ በላዕነ
3. አነ	ሐ ሖርኪ
4. □እቶን	መ □ለ□
5. □□ቲ	ሠ ቀተልክን
	ረ መጽአት
	ሰ ኖምክሙ
	ሸ ሖሬ
	ቀ በልዐ

ወልጥ ኀበ ልሳነ አምሃራ (ወደ አማርኛ መልስ)

1. ንሕነ ሖርነ ኀበ አ□ኩም □ላስ□
2. አንቲ ውእቱ እመብርሃን
3. ማርያም ወለደት ወልዳ ዘበኩሬ
4. አንተ ወአነ ሰማእነ ቃለ እግዚአብሔር
5. እለመኑ/አነማን/ ውእቶሙ ዘሖረ ኀበ ገዳመሲና

□□ □አዘ መልስ /ወልጥ ኀበ ልሳነ ግእዝ/

1. ወደ ጸሎት ቤት ሄድን።
2. እኔ ነኝ ወደ ቤተክርስቲያን የሄድኩ። (□ፋ□)

3. እነርሱ በሕብረት ተቀመጠ፡፡ (ጎቡረ=በጎብረት)
4. ቶማስ እና ጴጥሮስ መምህራን ናቸው ፡፡
5. ማርያም ድንግል የአሮን በተር (በትር=ብት·ር) ናት ፡፡
6. አንተ የክርስቶስን ወንጌል ሰበክህ፡፡
7. አንተ ሰባኪ አይደለህም፡፡

አስተካክለህ ጻፍ (ጹሑፍ በሥርዓተ ሰዋስ□)

ምሳሌ/ሐዘነ/ ማርያም አመተሰቅለ ክርስቶስ/ጎዘነት ማርያም አመተሰቅለ ክርስቶስ/

1. /ኖመ/አንተ ሳዕለ አራት/አል□/
2. /ሖረ/ አንትን ጎበ ደብረጽጌ
3. /ቆመ/ ማር□ □ማርጸም ቀ□መ ቤተ መቅ□ስ
4. /ጎ□ረ/ □ሬ □ድቅ □ስተ ቤተ አር□እት/ተማሪዎች
5. /አርመመ/ ሚካኤል አመ ተሰቅለ አምላክ
6. /ተ□ሥሀ/ ጻድቃን በእግዚአብሔር

2. **<u>አመልካች /Demonstratives/</u>**

1. መራሕያን ያልናቸው ሁሉ አመልካቶች ሲሆኑ ይችላሉ፡፡ የሚታወቁት ግን እንደሚከተለው በምሣሌ ቀርበ□ል፣

   ተክለ ማርያም ሖረ ጎበ ደብረ መንክራት

   □□ቱ ሖረ ጎበ □ብረሲባኖስ

   □□ቱ ብ□ሲ ሖረ ጎበ □ማስቆ

   □□ቲ □ስት· በልውት· ጎብስተ

   □እቶሙ ውሱድ አ□መሩ ትርጓሜ መጻሕፍት

   □እቶን አንስት ሰገዳ ለእግዚአብሔር አምላክ ኢትዮ□ጵ

   □እቶን አዋልድ በልዓ ህብስተ

   እሙንቱ ውሱድ አንበቡ ወንጌለ ዮሐንስ

   እማንቱ አንስት ሰገዳ ለእግዚአብሔር አምላክ ኢትዮጲያ

   <u>ነጠላ</u> <u>ብ□</u>

   □□ቱ ጸ (that) □እቶሙ(እሙንቱ) እነዚያ(those)

   □እቲ ያቺ « □·እቶን(እማንቱ) «

   - እነዚህ ሁሉ የሩቅ □□ም በጎሲና ያለን ነገር ያመለክ□ት፡፡

2. ዝንቲ ብእሲ ሖረ ጎበ ኢየሩሳሌም ፣ ይህ ሰው ወደ ኢየሩሳሌም ሄ□፡፡

   □ ብእሲ ሖረ ጎበ ኢየሩሳሌም ፣

□ቲ ብእሲት መጽአት እም ደብረ ታቦር ፣ ይቺ ሴትዮ ከደብረታቦር መጣች።

□ ብእሲት መጽአት እም ደብረ ታቦር ፣

□ኡ ሰብ□ ሖሩ ኀበ □ብረ ከርቤ ግሸን ፣ እነዚህ ሰዎች ወደ ደብረ ከርቤ ሄዐ

እሳ ደናግል ቅዱሳት እማንቱ ፣ እነዚህ ደናግል ቅዱሳት ናቸው

ነጠላ	ብዙ
ዝ፣ዝንቱ ይህ (This)	እሱ እነዚህ(These)
ዛ ፣ ዛቲ ይች «	እላ እነዚህ «

- እነዚህ ሁሉ የቅርብን ነገር ያመለክታሉ።

3. ዝኩ መምህረ ቅኔ ው□ቱ = ያ ሰው የቅኔ መምህር ነው ።

ዝንቱ «

እንትኩ ወለት እኅተ ሙሴ ይእቲ ያቺ ልጅ የሙሴ እህት ናት

እንታክቲ አስካለ ማር□ም ይእቲ

እልኩ ሰብእ ኢትዮጵያዊያን ውእቶሙ እነዚያ ሰዎች ኢትዮጵያውያን ናቸው።

□ል□ቱ

እልኮን ደናግል መጽኣ እምገዳም እነዚያ ደናግል ከ□□ም መ□።

እልክቶን

ነጠላ	ብ□
ዝኩ፣ዝክቱ (ዝለኩ)=ያ (That)	እልኩ ፣እልክቱ = እነዚያ (Those)
እንትኩ ፣እንታክቲ = ያቺ	እልኮን፣ እልክቶን = እነዚያ

- እነዚህ ደግሞ እንደ ተራ ቁጥር አንድ የሩቅ ነገርን ያመለክ□ሉ።

መልመጃ

አዛምድ (አስተዛምር ፣አስተዛምድ)

1. ዝኩ	ሀ. ሖረት
2. □ኡቱ	በ. ቀደስኪ
3. አን□ □ቲ	ረ. መጽኣ
4. እልክቱ	ደ. ነበሩ
5. □እቲ	ሀ. ሰገድኪ
6. □ሉ	ለ. ሖርነ
7. እላ	ሐ. አንበብክሙ
8. □□ቱ	መ. ቀ□ሰ
9. ዝንቱ	ሠ. ሐርክን

1ወ □ልኮን

11. እልኩ

12. እሙንቱ

13. □

የሚከተሉትን ወደ ግ□□ ተር□ም፤ ፈክር(ተርጉም) ኀበ ልሳነ ግእ□

1. ያች ልጅ ቆንጆ ናት።
2. እነዚያ ኤልሳቤጥና ማርያም ናቸው።
3. ያ የወንጌል ተማሪ ነው።
4. ይህ መጽሐፍ አዲስ ነው።
5. እነዚህ የክርስቶስ አገልጋዮች ናቸው።

<u>ሰላም□</u>

እፎ ኀደርከ እጉየ — እግዚአብሔር ይሰባሕ

(እንደ□ት አደርክ ወንድሜ) — (እግዚአብሔር ይመስገን)

ትምህርት እፎ ውእቱ — ሠናይ ውእቱ

(ትምህርት እንደ□ት ነው) — (ጥሩ ነው)

ማእዜ □ዕቱ ዘፈጸምክሙ ፈተናክሙ — ዘዮም □ርኅ

(መቼ ነው ፈተናችሁን የጨረሳችሁት) — (የዛሬ ወር)

በጽባሕ አይቱ ሖርከ □ዕቱ ዘኢረክብኩከ — ኀበ ከኒሣ ቤተ ክርስቲያን

(በማለ□□ □ላ□ኘሁህ የት ሄደህ ነው) — (ወደ ቤተክርስትያን)

አንሰ በ□ባሕ ኀበ ቤተ ምግብ/ካፌ □ዕቱ ዘሖርኩ — እግዚእ ይባርከ ኩን ትጉህ

(እኔስ በማለዳ ወደ ካፌ ነበር የሄድኩት) — (ጌታ ይባርክህ ትጉህ ሁን)

ስምአኒ ዳክሙ መኑ መሃረ ዮም — በይነ ነገረ ማር□ም

(ስማኝ እንጂ ዛሬ ማን አስተማረ) — (ስለ ነገረ ማርያም)

በየነ ምንት — እወ ሎቱ ስብሐት

(ስለምን) — (አሥ ምስጋና ለሱ ይሁን)

ኩሉ ሰብአ ቤትከ፣እምከ፣አቡከ፣አጉከ፣ዳኅና ውእቶሙ — አሆ ለኩልነ

(ሁሉም ቤተሰቦችህ ደህና ናቸው) — (እሺ ለሁላችን)

በል ሠናይ ምሴት ጌሰም ንትራከብ

(በል መልካም ምሽት ነገ እንገናኝ)

3. □ፅእዝ ሥርዓተ ንባብ (Pronounciation)

□ፅእዝ ሥርዓተ ንባብ ስምንት ናቸው ። እነርሱም፡-

1. ማንሳት
2. መ□ል
3. ማ□በቅ
4. ማላላት
5. ማናበብ
6. አለማናበብ
7. መ□□
8. መቁጠር ናቸው።

1. **ማንሳት** ፡ ይህ ሥርዓተ ንባብ የቃሉ መጨረሻ ፊደል ሳድስ ከመሆን የተለየ ሆኖ ቃሉ በከፍተኛ ድምፅ የሚነገር ወይም የሚነበብ ማለት ነው ። ለዚህም ነው ሁሉም የግስ አይነቶች በከፍተኛ □ም□ እየተነበቡ ተነሽ ናቸው የሚባሉት ።

ምሳሌ ነበረ = ተቀመጠ

ሐበነ = ስ□ን

ተዘከረኒ = አስታውሰኝ

□ኦእቱ = ነው፣ነበር፣እሱ፤ ናቸው ወዘተረፈ ።

አንስት ሖራ = ሴቶች ሔዱ

□ግበሮ = □ሥራ□

□□ምቆ = □□ምቀ□

2. **መ□ል (ተ□□)** ፡ ይህ ሥርዓተ ንባብ መጨረሻው ሳድስ ሆኖ የማይነሳ ማለት ነው ።

ምሳሌ ማር□ም ፣ ሚካኤል፣ኢየሱስ ክርስቶስ፣ቤተ መንግሥት፣ቅድስት፣ መቅ□ስ □□ተረ□።

3. **ማ□በቅ** ፡ ይህ ሥርዓተ ንባብ ከቃሉ ውስጥ የሚጠብቅ ፊደል ኖሮ ቃሉ ጠብቆ እንዲነበብ የሚያደርግ ነው ።

ምሳሌ ቀ□ሰ = አመሰገነ

ሰብሐ = አመሠገነ

ተ□ከሮ = አስ□ውሰ□

ነጸረ = ተመለከተ

4. **ማላላት** ፡ ይህ ሥርዐተ ንባብ በቃሉ ውስጥ የሚጠብቅ ፊደል ሳይኖርና ንባቡም ላልቶ ሲነበብ ነው ።

ምሳሌ፡ ቀተለ = □□ለ

ነበረ= ተቀመጠ (ኖረ)

አምለከ=አመለከ

□በረ= □□ረ (ሠራ)

ፈጠረ= ፈጠረ (በአማርኛ□ □□ብቃል)

5. **ማናበብ** ፡ ይህ ሥርዓተ ንባብ ሁለት ወይም ከዚያ በላይ የሆኑ ቃላት እንደ አንድ ሆነው ሲናበቡና ን፣ በን □□ም □ን ሲያመጡ ነው ::

ምሳሌ በተክርስቲያን = የክርስቲያን ቤት

በተመቅ□ስ = □ማመስ□ኛ ቤት

ትምህርተ ሃይማኖት =የሃይማኖት ትምህርት

ድንግለ ሙሴ

ሠሥራተ ገብርኤል

ዜና ሥላሴ

□·□ሴ ማር□ም

ጥዑመ ልሳን

ወልደ ኢየሱስ

ተ□ሕ□ ቃል

ዜና በተክርስቲያን

6. **አለማናበብ** ፡ ይህ ሥርዓተ ንባብ ሁለት ወይም ከዚያ በላይ የሆኑ ቃላት ራሳቸውን ችለው ሲነበቡ ወይም አንዱ ላንዱ አጎላማሽ ሲሆን ነው ::

ምሳሌ ቅዱስ አምላክ ይባላል እንጂ ቅዱሰ አምላክ አይባልም ::

ድንግል ማርያም

መጽአ ወል-□ል□ መ□

□□·ሎስ ሐ□ር□

7. **መ□□** ፡ መዋጥ ማለት ከቃሉ ውስጥ ያለ ፊደል እንዲሁ ሳይ□ስ በ□·ስ□ ታዋቂነት የሚነበብ ነው :: ከዚህ ላይ ማስተዋል ያለብን ፊደሉ በጽሑፍ ጊዜ ግን ሥርዓቱን ጠብቆ ይፃፋል ::

ምሳሌ፡ ወይን (wan)ተብሎ እንጂ ወይን (wayyin) ተብሎ አይነበብም ::

ድንግል- ከዚህ ላይ ን ተውጣለች

□በር - ከዚህ ላይ ደግሞ ብ ተውጣለች። ሥለዚህ ገብር ባለሁለት ቀለም ነው ::

ኤልሳዕ ከዚህ ላይ ደግሞ ዕ ትዋጣለች።

ርኩስ ኩ ተውጣለች።

ከዚህ ላይ ብዙውን ጊዜ የሚዋጡት ቀለሞች ሲሆኑ መዋጥና አለመዋጣቸው ግን እንደ ንባቡና እንደትርጓሜው ይለያያል።

8. **መቁ□ር** ፡ ይህ ሥርዓተ ንባብ በአንድ ቃል ውስጥ የሚገኙ ፊደላትን ያለምንም መዋጥ ማንበብ ማለት ነው።

<u>ምሳሌ</u>፡ □ኡቱ ከሚለው ቃል ሁሉም ፊደላት ይነበባሉ እንጂ □ ሳድስ ስለሆነች ብቻ የምትዋጥ አይደለችም።

□እቲ ፣መላእክት፣ማርያም ፣ማዕከል ፣እህት ፣ትማልም፣ ዮሐንስ ፣አጽፋር (ጥፍሮች) ስእርት (ፀጉር) ፣ኤልያስ ፣ብሔር (ሀ□ር) እሙንቱ፣ ስብሐት፣ ሐዋርያት፣ መጻሕፍት (ህ ትቆጠራለች)

ከእነዚህ ሥርዓተ ንባቦች በተጨማሪ ሌሎችም አሉ።

<u>ለምሳሌ</u> ወዳቂና ሰያፍ

ሀ. □□ቂ፡- የምንለው ሥርዓተ ንባብ የቃሉ መፊ ረሻ □□ል ካክብ፣ ሳልስ ፣ራብክ ኀምስና ሳብዕ ሆኖ የማይነሳ እና ቃሉ ሲነበብ የመጨረሻውን ፊደል በመያዝ እንዲወድቅ የሚያደርግ የሥርዓተ ንባብ ዓይነት ነው።

<u>ምሳሌ</u> ኀቤሁ □□ሱ □□ህ ቃል □መፊ ረሻ □□ል ሁ ካዕብ ሲሆን ወዳቂ ነው። ነገር ግን አንዳንድ ልዩነቶች እንዳሉ ማወቅ ያስፈልገናል።<u>ለምሳሌ</u> □ኡ□ቱ የሚለው ነባር አንቀጽ ተነሽ እንጂ ወዳቂ አይደለም። እንዲሁም ግሶች በትዕዛዝም ሆነ በሐላፊ ሲመጡ ወዳቂ ናቸው ማለት አንችልም።

ለምሳሌ ሑሩ= ሒዐ □□ም ሑሩ= ሒዱ ብንልም ተነሽ እንጂ ወዳቂ አይደለም።

ለሣልስ ምሳሌ ከይሲ ብእሲ መ□ቲ መሃሪ □□ዞርፈ ሲሆኑ ግስ ከሆነ ግን አይወድቅም።

<u>ምሳሌ</u> ሰአሊ ለነ ቅድስት ከዚህ ላይ ሰአለ የሚለው ቃል ወዳቂ አይ□ለም

ለራብክ ምሳሌ አንበሳ፣ ዜና፣ ወዘተረፈ ከዚህ ላይም በግስ የሚነገር ከሆነ አይወድቅም።

<u>ለምሳሌ</u> እላ አንስት ሖራ /እነዚያ ሴቶች ሐዱ/ ከዚህ ላይ « ሖራ » የሚለው ይነሳል እንጂ አይወድቅም።

ለ3ምስ ምሳሌ ውዳሴ፣ ቅዳሴ፣ ይባቤ፣ ወዘተረፈ

ለሳብዕ ምሳሌ ዶርሆ/ዶሮ/፣ መንበሮ፣ ቀቲሎት/

ንዑስ አንቀጽ የሆኑት ሁሉ ወዳቂ ናቸው። በተጨማሪ ቦዝ አንቀጽ የሆኑ ወዳቂዎች እንዳሉም ማወቅ ያስፈልጋል። ነገርግን በግስ ትዕዛዝ ወይም ዘንድ አንቀጽ የሆኑት ሊነሱ እንደሚችሉ መገንዘብ ያስፈልጋል።

5. <u>የንባብ ምልክቶች</u>

- የማንሳት ምልክት
- የመጣል ምልክት
- የማጥበቅ ምልክት

አንዳንድ የግእዝ ግሶች የሚጠብቅ ድምፅ ሲኖራቸው ግማሾቹ የላቸውም።

ምሳሌ፣ ቀተለ -- ገደለ፣ ቀደሰ -- አመሰገነ

<u>ትውውቅ</u>

ሰላም ለከ አጉየ	ወ ሰላም ለከ
(ሰላም ላንተ ይሁን ወንድሜ)	(ሰላም ላንተም ወንድሜ)
መኑ ስምከ እጉየ	ወልደ ገብርኤል ውእቱ ስምየ
(ስምህ ማን ነው ወንድሜ)	(ስሜ ወልደ ገብርኤል ነው)
ወመኑ ስመ አቡከ	ገ/ ማርያም ውእቱ ስመ አቡየ
(ያባትህ ስም ማን ነው)	(ያባቴ ስም ገ/ማርያም ነው)
እስፍንቱ አዝማኒከ	እሥራ ወአሐዱ
(ዕድሜህ ስንት ነው)	(ሀያ አንድ)
እም አይቴ መጻእከ	እም ጎ3ም
(ከየት መጣህ)	(ከጎ3ም)
ግብር እፎ ውእቱ	ሚመ ኢይብል
(ሥራ እንዴት ነው)	(ምንም አይል)

እስኩ ነዓ ነሑር ኀበ ቤተ እግዚአብሔር
እስኪ ና ወደ ቤተክርስቲያን እንሂድ
ሕይወት እፎ ውእቱ
(ሕይወት እንዴት ነው)
አሉ አብያዊከ ውእቶሙ
(እነዚህ ጓደኞችህ ናቸው)
አይቲ ብሔሮሙ
(የት ነው ሀገራቸው)
ትትሜህርኑ ትምህርተ ዘመነዊ
(የዘመናዊ ትምህርት ትማራለህ)
አይቴ ውእቱ ቤተ ትምህርትከ
(ትምህርት ቤትህ የት ነው)
ስፍነ አመተ በጻሕከ
(ስንተኛ ዓመት ደረስክ)
ተአምርኑ ትምህርተ ሃይማኖትከ ወ ሀገርከ
(የሀይማኖትህ እና የሀገርህን ትምህርት ታውቃለህ)
ንባብ፣ ድጓ፣ ጾመ ድጓ፣ ግእዝ፣ ቅኔ ይትበሀሉ
(ንባብ፣ ድጓ፣ ጾመ ድጓ፣ ይባላሉ)
በል እግዚእ የሀብከ ጽንአቶ ወይክስት ለከ
(በል ጌታ ፅናትን ይስጥህ ይግለፅልህም)

ትፍስሕትየ ውእቱ
(ደስታዬ ነው)
ሠናይ ውእቱ
(ጥሩ ነው)
እወ
(አዎ)
(ዝ እም ሲዳሞ ወዝኩሰ እም ወሎ)
(ይህ ከሲዳሞ ነው ያ ደግሞ ከወሎ)
እወ እትሜህር አነ ትምህርተ ዘመነዊ
(አዎ የዘመናዊ ትምህርት እማራለሁ)
6 ኪሎ ውእቱ ቤተ ትምህርትየ
(6 ኪሎ ነው ትምህርት ቤቴ)
ሰልሰ አመተ በጻሕኩ
(3 ዓመት ሆኖኛል)
ምንት ውእቱ ትምህርተ ሀገርየ
(የሀገሬ ትምህርት ምን ነው)
ለእሉሰ አእምሮሙ ቀዲሙ
እነሱን ቀድሞ አውቃቸዋለሁ
አሜን
(ይሁን ይደረግልኝ)

ግሥ አርዕስት (Root Verbs)

የግሥ አርዕስት ማለት ለሌሎች ግሶች መሠረት በመሆን የሚከተሏቸው ግሶች የእነርሱን የአወራረድ ባህሪ የሚከተሉ እና በአቀማመጣቸው የሚመስሏቸው ናቸው። ይሁን እንጂ እነዚህ ሁሉ ግልፅ የሚሆኑት በዝርዝር ሥንመለከታቸው በመሆኑ በመጀመሪያ ግር ሊለን አይገባም። የሆነው ሆኖ ለግስ ርባታ መሠረት መሆናቸውን መዘንጋት የለብንም። የታወቁት የግስ አርዕስታት ስምንት ናቸው። እያንዳንዳቸውም የየራሳቸው ሠራዊት አላቸው።

1. ቀተለ 3. ገብረ 5. ባረከ 7. ብህለ
2. ቀደሰ 4. አእመረ 6. ሜመ 8. ቆመ

6.1 **እርባ ግስ** (Tense and Nouns formation, including Adjectives)

በመጀመሪያ ግን አንድ በአንድ የስምንቱን ግሶች ቀለማት ብዛትና ዓይነት አንባቢው ማስተዋል ይገባዋል፡፡

1. **ቀተለ ፍፁም ግእዝ ሆኖ የላላ**
2. **ቀደሰ ፍፁም ግእዝ ሆኖ የጠበቀ**
3. **ገብረ ግእዝ ሳድስ ግዕዝ ሆኖ የላላ**
4. **አእመረ ግእዝ ሳድስ ግዕዝ ሆኖ የላላ**
5. **ባረከ ራብዕ ግዕዝ ግዕዝ ሆኖ የላላ**
6. **ሜመ ኀምስ ግእዝ ሆኖ የላላ**
7. **ብህለ ሳድስ ሳድስ ግዕዝ ሆኖ የላላ**
8. **ቆመ ሳብዕ ግእዝ ሆኖ የላላ**

ማንኛውም የቀዳማይ አንቀፅ ግስ ሁሉ ተነሽ መሆኑን በሥርዓተ ንባብ ላይ አይተናል፡፡

1. **ቀተለ ---- ገደለ** (past tense - **ሐላፊ**) / **ቀዳማይ አንቀፅ/**

   ይቀትል --- ይገድላል (future- **ካልአይ--- ትንቢት ወይም** Present Tense - **ያሁን ጊዜ**)

   ይቅትል ---- ይገድል ዘንድ / ዘንድ አንቀፅ/

❖ **ቀቲል / ቀቲሎት/ -- መግደል/** to kill (infinitive) **ንዑስ አንቀፅ/**

ቀታሊ -- የገደለ / ቅጽል --Adjective

ቀታልያን--- የገደሉ /ወንዶች/ / ቅጽል ሲበዛ/

ቀታሊተ --- የገደለች / ለሴት ቅጽል ሲሆን

ቀታልያት --- የገደሉ / ለብዙ ሴቶች ቅጽል ሲሆን/

ቅቱል ---- የተገደለ / ቅጽል -- Adjective/

ቀታሊ ----ገዳይ / ስም ሲሆን/

ቀትል --- ውጊያ / ጥሬ ዘር/

ቅትለት --- አገዳደል / ሳቢ ዘር/

በ ቀተለ ምሳሌ እንሰራና ሌሎችን እንዴት እንዳሚወርዱ ካየን በኋላ ሌሎችን በራሳችን መሥራት እንችላለን፡፡

<u>ምሳሌ</u>፡

አነ ቀተልኩ -- እኔ ገደልኩ

አነ እቀትል --- እኔ እገድላለሁ

አነ እቅትል--- እገድል ዘንድ/ ዘንድ አንቀፅ/

አነ እቅትል --- ልግደል / ትዕዛዝ/

አንተ ቀተልከ --- አንተ ገደልክ	አንቲ ቀተልኪ---- ገደልሽ
አንተ ትቀትል --- አንተ ትገድላለህ	አንቲ ትቀትሊ--- ትገድያለሽ
አንተ ቅትል----- አንተ ግደል	አንቲ ትቅትሊ ---- ትገድይ ዘንድ
ንህነ ቀተልነ --- ገደልን	አንቲ ቅትሊ --- ግደዪ
ንህነ ንቀትል --- እንገድላለን	አንትን ቀተልክን --- ገደላችሁ /ሴ/
ንህነ ንቅትል --- እንገድል ዘንድ	አንትን ትቀትል ---- ትገድላላችሁ / ሴ/
ንህነ ንቅትል --- እንግደል	አንትን ትቅትል---- ትገድሉ ዘንድ /ሴ/
አንትሙ ቀተልክሙ ---ገደላችሁ /ወ/	አንትን ቅትል ---- ግደሉ /ሴ/
አንትሙ ትቀትሉ ----ትገድላላችሁ/ወ/	ውእቶሙ ቀተሉ --- ገደሉ /ወ/
አንትሙ ትቅትሉ ---ትገድሉ ዘንድ/ወ/	ውእቶሙ ይቀትሉ ----ይገድላሉ/ወ/
አንትሙ ቅትሉ ---- ግደሉ/ወ/	ውእቶሙ ይቅትሉ --- ይገድሉ ዘንድ/ወ/
ውእቱ ቀተለ --- ገደለ	ውእቶሙ ይቅትሉ ---- ይግደሉ/ወ/
ውእቱ ይቀትል ----- ይገድላል	ይእቲ ቀተለት ---- ገደለች
ውእቱ ይቅትል ---- ይገድል ዘንድ	ይእቲ ትቀትል --- ትገድላለች
ውእቱ ይቅትል ---- ይግደል	ይእቲ ትቅትል --- ትግደል ዘንድ / ሴ/
ውእቶን ቀተላ --- ገደሉ /ሴ/	ይእቲ ትቅትል--- ትግደል
ውእቶን ይቅትላ ---- ይገድላሉ /ሴ/	
ውእቶን ይቅትላ --- ይገድሉ ዘንድ /ሴ/	
ውእቶን ይቅትላ --- ይግደሉ /ሴ/	

<u>ማስታወሻ</u>፣ ሀ. የትንቢት(future) እና የአሁን ጊዜ(Present) በግእዝ አንድ ዓይነት የግሥ አወራረድ / አገባብ/ አላቸው፡፡

ለ. ዘንድ አንቀጽና ትዕዛዝ አንቀጽም እንዲሁ አንድ ዓይነት ናቸው፡፡

ሐ. የእግዝ ግሶች ርባታቸውን የሚጀምሩት በቀዳማይ አንቀጽ (past) ነው።።

ቀተለን የሚመስሉ ግሶች ነበረ፣ ወረደ፣ ወዘተ ናቸው።። ነገር ግን አወራረዳቸው ከቀተለ ሊለዩ ስለሚችሉ ማስተዋል ያስፈልጋል ።።

<u>ምሳሌ</u> ወረደ፣ ይወርድ፣ ይረድ

2. ቀደሰ -- አመሰገነ
   ይቄድስ --- ያመሰግን
   ይቀድስ ---- ያመሰግን ዘንድ
   ይቀድስ ---- ያመሰግን
❖ ቀድሶ / ቀድሶት/ --- ማመስገን
   ቀዳሲ ---- ያመሰገነ
   ቀዳስያን ---- ያመሰገኑ
   ቀዳሲት --- ያመሰገነች
ቀዳስያት --- ያመሰገኑ / ሴ/
ቅዱስ --- ምስጉን
ቀዳሲ --- አመስጋኝ
ቅዳሴ --- ምስጋና
መቅደስ --- ማመስገኛ
ቅድስት ---- የተመሰገነች

3. ገብረ--- ሠራ፣ ፈጠረ
   ይገብር --- ይሠራል
   ይግበር ---- ይሠራ ዘንድ
   ይግበር ---- ይሥራ
ገቢር /ገቢሮት/ --- መሥራት
ገባሪ ---- የሠራ
ገባሪያን ---- የሠሩ
ገባሪት ---- የሠራች
ገባሪያት ---- የሠሩ /ሴ/
ግቡር ---- የተሠራ
ገባሪ ---- ሠሪ
ግብር ---- ሥራ
ግብረት ---- አሠራር / አደራረግ/
ምግባር ----- በጎ ሥራ
ተግባር --- ሥራ

እንደ ቀደሰ የሚረቡ ግሶች ሰብሐ፣ ጸለየ ናቸው።።

እንደ ገብረ የሚረቡ ግሶች ሠምረ፣ ጎብረ፣ ነጽሐ ወዘተ . . . ናቸው።።

4. አእመረ --- አወቀ
   የአምር ---- ያውቃል
   ያእምር ---- ያውቅ ዘንድ
   ያእምር --- ይወቅ
❖ አእምሮ / አእምሮት/ --- ማወቅ
   አእማሪ --- ያወቀ
   አእማርያን --- ያወቁ /ወ/

5. ባረከ --- ባረከ
   ይባርክ --- ይባርካል
   ይባርክ --- ይባርክ ዘንድ
   ይባርክ --- ይባርክ
* ባርኮ / ባርኮት/ --- መባረክ
   ባራኪ ---- የባረከ
   ባራክያን --- የባረኩ

አእማሪት --- ያወቀች

አእማርያት --- ያወቁ /ሴ/

እሙር --- የታወቀ

አእማሪ --- አዋቂ

ማእምር ---- የሚያውቅ

አእምሮ --- እውቀት

ባራኪት ---- የባረከች

ባራክያት --- የባረኩ /ሴ/

ቡሩክ --- የተባረከ

ባራኪ ---- የሚባርክ

ቡራኬ ----ቡራኬ

በረከት --- በረከት

- **አእመረን** የሚመስሉ፣ አጥረየ፣ አመንተወ፣ አመክነየ፣ አመድበለና የመሳሰሉት ናቸው።
- እንደ ባረከ የሚረቡ ማህረከ፣ ፃመወ፣ ሳቀየ፣ ወዘተ . . . የመሳሰሉት ናቸው።

6. ሤመ ---ሾመ

ይሠይም ---ይሾማል

ይሢም --- ይሾም ዘንድ

ይሢም ---- ያሹም

- *ሠይም / ሠይሞት/ --- መሾም*

ሠያሚ --- የሾመ

ሠያምያን --- የሾሙ

ሠያሚት --- የሾመች

ሠያምያት --- የሾሙ /ሴ/

ሥዩም ---- የተሾመ

ሠያሚ ----ሿሚ

ሢመት --- ሹመት

7. ብህለ --- አለ

ይብህል --- ይላል

ይብሃል --- ይል ዘንድ

ይብሃል ---- ይበል

* ብሂል/ ብሂሎት/----ማለት

ባህሊ---- ያለ

ባህልያን --- ያሉ

ባህሊት --- ያለች

ባህሊያት --- ያሉ /ሴ/

ብሁል --- የተባለ

ባሃሊ ---- የሚል

ባህል --- አባባል

- *ሤመን* የሚመስሉ ጌሰ፣ ዜነወ የመሳሰሉት ናቸው።
- *ብህለን* የሚመስሉ ጥቂቶቹ ውህዘ፣ ሥህወ፣ ጥዕየ ናቸው።

8. **ቆመ --- ቆመ**

ይቀውም --- ይቆማል

ይቁም ----- ይቆም ዘንድ

ይቁም --- ይቁም

❖ ቀዊም/ ቀዊሞት/ --- መቆም

ቀዋሚ ---- የሚቆም

ቀዋምያን ---- የሚቆሙ

ቀዋሚት ----- የምትቆም

ቀዋምያት ---- የሚቆሙ /ሴ/

ቅውም --- የሚቆም

ቀዋሚ ---- ቋሚ

ቂመት ---- ቁመት

❖ ቆመን የሚመስል ሉረ፣ ሞርቅሐ / ላጠ/ ወዘተ . . . ናቸው።

<u>ማስታወሻ</u>፣ የቆሙ፣ የቆመች፣ ያመሰገኑ፣ ያመሰገነች የምንለው ግሡ በቀዳማይ / በሃላፊ/ ስለረባ እና ቅጽሎች እንደመሆናቸው ሁሉ " የ" የሚለውን ፊደል ለማመልከት ነው እንጂ ምን ጊዜም ለሃላፊ ወይም ለትንቢት ተብሎ ቅጽልን መከፋፈል አይደለም። ዘቆመት ስንልም ትርጉሙ ቀዋሚ ከሚለው ጋር አንድ ነው። የቆመች፣ ቋሚ ማለት ነውና።

6.2 ሕገ ወጥ አካሄድ ያላቸው ግሶች። (Irregular Verbs)

<u>ቀዳማይ</u>	<u>ካልአይ</u>	<u>ዘንድ</u>	<u>ትእዛዝ</u>
ወሀበ / ሰጠ/	ይውህብ፣ ይሁብ	የሀብ	የሀብ
ክህለ / ቻለ/	ይክል / ይክህል/	ይክህል	ይክህል
ብህለ/ አለ/	ይብል	ይበል	ይበል
ይቤ / አለ/	ይብል	ይበል	ይበል
ርእየ / አየ/	ይርኢ	ይርአይ	ይርኢ / ይርእዩ/
ወድቀ / ወደቀ/	ይወድቅ	ይደቅ	ይደቅ

❖ ድርጊቱ በመካሄድ ላለ (Continuous)ነገር መጠቀም የምንችለው በካልአይ ነው <u>ምሳሌ</u>፣ ይመጽእ ውእቱ

እንዘ ይመጽእ ውእቱ (እየመጣ ነው ሊመጣ ነው)

7. አገባቦች (Prepositions and Conjunctions)

1. <u>አቢይ አገባብ</u>፣ አገባቦች ማለት ብቻቸውን ሊነበቡ የማይችሉ መስተዋድዶች ናቸው። እነዚህም **እስመ**፣ **አምጣነ**፣ **አኮኑ** / Since, because, for/

እመ / ቢሆንም/፣ እስከ፣ እንዘ/ ሲ፣ስ/ አመ/ ጊዜ/ ሶበ/ ጊዜ/

አንተ፣ ዘ፣ እለ /የ/ ወ/እና/ የመሳሰሉት ናቸው።

2.ደቂቅ አገባብ

ውስተ / ውስጥ/፣ ምስለ /ጋር/ ዓዲ /ገና/፣ እንከ / ከንግዲህ/

3. ንዑስ አገባብ፣ እም /ን/፣ በ፣ ለ፣ ን

7.1 ግስ ላይ የሚያርፉ አገባቦች / ተስማሚ ቃላት/

ሀ. ከቀዳማይና ከካልአይ አንቀጽ ላይ ብቻ የሚያርፉ አገባቦች

ምሳሌ ሶበ፣ አመ፣ ጊዜ

ሶበ፣ ሰዓተ፣ ዕለት --- ጊዜ

እምጣነ፣ አኮኑ፣ እስመ --- እና፣ ስለ

እንዘ

እመ

ዘ፣ እንተ

አምሳለ

ህየንተ

አርአያ

መጠነ

ከመ

ኀበ፣ መንግለ

ሶበ ተሰቅለ ክርስቶስ ጸልመ ፀሐይ --- ክርስቶስ በተሰቀለ ጊዜ ፀሐይ ጨለመ።

ይወድቅ ይትነሳእ

ዛቲ ብእሲት እንተ ወለደት ወልደ እጎትየ ይእቲ

/ያቺ ወንድ ልጅ የወለደች ሴት እህቴ ናት/

አበው እለ መሀሩ ሃይማኖት ቅዱሳን ውእቶሙ

ተነበዩ ነቢያት ከመ ይትወለድ ክርስቶስ -- ነቢያት ክርስቶስ እንዲወለድ ትንቢት ተናገሩ

አመ ይመጽእ ክርስቶስ በግርማ መንግስቱ ትርዕድ ምድር

ህየንተ ክብረ ጴጥሮስ ከብረ ጳውሎስ

ርእዩ መጠነ ገብረ ላቲ ተአምረ

ውእቱ ይስሐቅ እንዘ ትበኪ እህቱ
ያነግህ እንዘ ኢይነውም
እፎ ታነብብ እንዘ ኢትሜህር
እፎኑ ይከውን ሊተ ዝንቱ እንዘ ኢየአምር ብእሴ
ኖመ ወልድየ አምጣነ ደክመ
ሰብሐ አቡየ ፈጥሪሁ አኮኑ ሰምዐ ጸሎቶ
ጸልመ ፀሐይ ሶበ ክርስቶስ ተሰቅለ
ጸልመ ፀሐይ አመ ክርስቶስ ተሰቅለ
ይትፌስሑ ጻድቃን አመ ክርስቶስ ይመጽእ
ተሐዝን እም አመ ወልዳ ይመውት
ዛቲ ብእሲት እንተ ወልደት ወልደ እጎትየ ይእቲ
አበው እለ ሃይማኖተ መሀሩ ቅዱሳን ውእቶሙ
አበው እለ በሌሊት ይተግሁ ይነውሙ በመዓልት
ርኢኩ ብእሴ እንዘ በጾም ይበልዕ
ውእቱ ይስሐቅ እንዘ እጎቱ ትበኪ

ከዘንድ አንቀጽ ላይ የሚያርፉ አገባቦች እና ሌሎችም ከነዝርዝራቸው

<u>ምሳሌ</u>

ከመ --- እንደ፣ ል፣ ዘንድ/ ከዘንድ አንቀጽ ጋር/
እምቅድመ / አፍራሽ/ ሳ/ ሳይመጣ፣ ሳይሄድ፣. . . /
እንበለ / አፍራሽ/ ሳ/ ሳይመጣ፣ ሳይሄድ
ሎረ ኀበ አሕዛብ ከመይንግር ምሕረቶ ለእግዚአብሔር አምላክነ

1. የእግዚአብሔርን ምሕረት እንዲነግር
2. የእግዚአብሔርን ምሕረት ሊነግር
3. የእግዚአብሔርን ምሕረት ይነግር ዘንድ

ጸልዩ ኀቤሁ ከመትረክቡ ዘትፈቅዱ
መኑ ውእቱ እግዚእ ከመ ንእመን ቦቱ
እምቅድመ ይትወለድ አብረሃም ሀሎኩ አነ
ነበረት ዘመናት ብዙኃት እንበለ ታእምር ረኀበ

አገባቦችን በመዘርዘር መጠቀም ይቻላል

1. እም-- ከ፣ እመኔየ---በኔ፣እምኔክመ------ከእናንተ፣ እምኔሆመ------ከእነሱ
2. ምሥለ --- ጋር፣ ምስሌየ----ከኔ ጋር ፣ ምስሌክመ----ከእናንተ ጋር፣ ምሥሌሆመ------ ከነሡ ጋር
3. በእንተ-- ስለ፣ በእንቲአየ----ስለእኔ፣ በእንቲአክመ----ስለናንተ፣ በእንቲአሆመ--- ስለእነሱ
4. ህየንተ --- ፈንታ / ስለ/፣ ህየንቴየ / ስለኔ ፈንታ/፣ ህየንቴክመ / ስለ እናንተ/፣ ህየንቲአሆመ / ስለእነሱ/

የሌሎች ተስማሚ ቃላት ትርጉማቸው

ወ --- እና

ወ --- ከግሡ ጋር የሚገባበት ጊዜ አለው፡፡ምሳሌ ወሖረ፤ነገር ግን ግሡን ይለውጠዋል ማለት አይደለም፡፡

ወ --- ም

ወ --- በሁለት ግሦች መሃል ሲገባ የነገሩን አወንታዊነት ይጠብቃል ወይም ያጎለብታል፡፡

ምሳሌ፡ ተሰብአ ወተሠገወ / ተሠብአ ማለት ሰው ሆነ/
/ ተሠገወ ማለት ሰው ሆነ/

ሂ --- ም/ አና

ኒ --- ትራስ ማለት የንባቡን ቃና ላለማበላሸት ምሳሌ ውእቱኒ

ኬ -- ውእቱኬ

ነገር ግን እንደ “ ም” ሊሆኑ ይችላሉ፡፡

አይ፣ ምንት፣ ሚ፣ አ -- በምን

ምንታት / አያት/ --- ምኖች

አይ --- ማናቸው

አያት --- ማናቸው

አይቴ --- ወዴት

ማእዜ --- መቼ

እፎ --- እንዴት

በእፎ ---- ለምን

ብሂል --- ማለት

በ --- በ

ለ -- ን ፣የ

መ፣ ሂ፣ ኒ -- ም

ዮም ---- ዛሬ

ወትረ/ ዘልፈ/ -- ሁል ጊዜ

ዝየ --- በዚህ፣ በዚያ

ህየ --- በዚህ፣ በዚያ

አሌ፣ አ፣ ወይ -- ወየ ናሁ፣ ነዋ-- እነሆ

ባሕቱ -- ነገር ግን

ነየ -- እነሆኝ

እመ፣ አመ--- ወይም እስከ -- እስኪ

እንጋ / እንዳኢ/ -- እንጃ

ዕንቋዕ፣ ጥቀ --- ስንኪ አመ፣ አሜን፣ አሜን -- አሜን

ሰ፣ ሳ፣ ስ --- ማ ነዓ --- ና

ንስቲት፣ሕዳጥ፣ሕቀ ---ትንሽ ሀብ፣ ህንባ -- እንካ

ጥቀ --- እጅግ አንቢ ---- እምቢ

ዕሚተ --- ቀስ ብሎ አንቋዕ --- እሰይ፣ አበጀ

ቅድም --- ፊት ኩሉ --- ሁሉ

እንዘ ---- እየ፣ ሰ፣ ሳ፣ ስ እመ -- ለ፣ ባ፣ ብ

ዳዕመ-----አላ፣ እንበለ --- ያለ፣ ሳይቀር

ባሕቱ -- እንጂ፣ ነገር ግን

ዘ፣ እንተ፣ እለ፣ ለ የተባሉት እነዚህ አገባቦች ዘርፍ አያያዥ ይባላሉ፡፡ ከ “ ለ” ውጭ ያሉት ሦስቱ ዘርፍ ደፊ ሊሆኑ ይችላሉ፡፡ የዘርፍ ደፊም ሆነ የዘርፍ አያያዥ ዓላማ “ የ” የሚል ትርጉምን ለማምጣት ነው፡፡

<u>ምሳሌ</u>፡-

በ “ ለ” ሲገኝ በ “ ዘ” ሲገኝ በተናባቢ ሲገኝ

ወልዳ ለማርያም ወልድ ዘማርያም ወልደ ማርያም

(የማርያም ልጅ)

- በተናባቢ ጊዜ የተናባቢው መሪ የሚሆነው ቃል መድረሻው ሳድስ እንደሆነ / ወልድ/ ሳድሱ ወደ ግእዝ ይለወጣል፡፡ ይህ ሕግ ከተሳቢ ህግ የለየው ተሳቢው የሚጎላ ድምፅ ሲኖረው የተናባቢው መሪ የሚነሳ ድምፅ የሌለው በመሆኑ ነው፡፡ የተናባቢው መሪና ዘርፍ እንደ አንድ ቃል አብረው መነበብ አለባቸው በተናባቢ ጊዜ ዘርፉ ምንም ለውጥ አይደርስበትም፡፡

1. አብረሃም ብእሴ እግዚአብሔር ውእቱ
   መኑ ውእቱ ጸሐፌ ትእዛዘ ዘንጉሥ

2. ሕግ - በተናባቢ ጊዜ የተናባቢው መሪ የሚሆነው ቃል መድረሻው ሣልስ እንደሆነ / ብእሲ፣ጸሐፊ፣ ወራሲ፣ ቀታሊ፣ ሰባኪ ወዘተ/
3. ሕግ - ሌሎች ቃላት የተናባቢ መሪ ሲሆኑ ምንም ዓይነት ለውጥ አይደርስባቸውም።

ሐናባቢ

ደብተራ ዘኦሪት	ደብተራ ኦሪት
ሠረገላ ዘኤልያስ	ሠረገላ ኤልያስ
ዝማሬ ዘመላእክት	ዝማሬ መላእክት
ውዳሴ ዘማርያም	ውዳሴ ማርያም
ዶርሆ ዘመስተገብር	ዶርሆ መስተገብር
ከበሮ ዘማኅሌት	ከበሮ ማኅሌት

ዘርፍ አያያዥ	ዘርፍ ደፊ
ወልድ ዘዮሐንስ	ዘዮሐንስ ወልድ ትጉህ ውእቱ
ቤት ዘአቡየ ዐቢይ ውእቱ	ዘአቡየ ቤት ዐቢይ ውእቱ

ዘርፍ አያያገሮች በስም ላይ

ምሳሌ፣ ወልድ ዘአቡነ እጉነ ውእቱ

እም እንተ ያዕቆብ

አኃት እለ ዚአየ ሠናይት አማንቱ

አኃት እለ የሁዳ የሐውራ ውሰተ ቤተ ምኩራብ

አኃው ዘ ዮሴፍ ፈያታውያን ውእቶሙ

ግስ ላይ

- ተባእታይ ነጠላ

/ በዚህ ጊዜ ጾታና ቁጥሩ እንደላይኛው ይጠብቃል / አገባቦቹ ዘ፣ እንተ፣ እለ የሚያርፉበት ግስ ግን ሁል ጊዜም ቀዳማይ አንቀጽ ወይም ካልአይ አንቀጽ መሆን አለበት፤ ሌሎች አንቀጾች ላይም አያርፉም።/

ወልድ ዘ፣ ወልድ ዘመጽአ፣ ወልድ ዘሞተ፣ ወልድ ዘይመጽእ፣ ወልድ ዘይመውት

ቤት ዘ፣ ቤት ዘተሐንጸ፣ ቤት ዘይትሐደስ

አብ ዘ፣ አብ ዘመሀረ ወንጌል፣ አብ ዘይዴሉ

እጉ ዘ፣ እጉ ዘ ያፈቅር እጉሆ፣ እጉ ዘይሜህር

❖ አነስታይ ነጠላ

ወለት 1. እንተ፣ ወለት እንተ ፈርሀት፣ ወለት እንተ ትሥሐቅ

2.ዘ፣ ወለት ዘፈርሀት፣ ወለት ዘትሥሕቅ

አዋልድ 1. እለ፣ አዋልድ እለ ይዘፍና፣ አዋልድ እለይሠንያ

ዘ፣ አዋልድ ዘይዘፍራ፣ አዋልድ ዘይገብራ

ማስታወሻ ሀ. “ ዘ” የምንጠቀመው ለነጠላና ለብዙ ቁጥር ሲሆን፣ “ እንተ” ግን ለነጠላ ቁጥር እንጂ ለብዙ አንጠቀምበትም። “ እለ” ደግሞ ለነጠላ ቁጥር አይሆንም።

ለ. “ ለ” ብዙ ጊዜ የሚያገለግለው በተጠቃሽነት ነው።

ምሳሌ፣ ቤታ ለሰሎሜ

ወልዱ ለአዳም

- ዘ -- ውእቱ

ምሳሌ ዘመጽአ --- የመጣ ተብሎ ይተረጎማል። ስለዚህ ዘ ማሰሪያ ሊሆን ይችላል ማለት ነው።

8. **ተውሳከ ግስ (Adverb)**

ተውሳከ ግስ ማለት ግስን የሚያጎለምስ ማለት ነው። ለምሳሌ በእንግሊዝኛው **I came yesterday. I will come tomorrow** የተሠመረባቸው ቃላት ተውሳክ ግሶች ናቸው። በግእዙ ትማልም/ ትናንት/ ፣ጌሰም/ ነገ/ እና ዘልፈ፣ ወትረ፣ዮም ተውሳከ ግሶች ናቸው።

ምሳሌ አነ እመጽእ ጌሰም

አንተ ትገይስ ወትረ ኀበ ቤተክርስቲያን

በግእዝ ቋንቋ ሳድስ የሆኑትን ቃላት በመለወጥ በ፣ወደ፣ከ የሚሉትን ቃላት ማምጣት ይቻላል።

ምሳሌ

ዐርገ ሰማየ	ወደ ሰማይ አረገ	ዐርገ ውስተ ሰማይ
ወሖረ ብሔረ	ወደ ሀገር ሄደ	ወሖረ ኀበ ብሔሩ

ሑረት ብሔረ ርኑቀ ወደ እሩቅ ሀገር ሄደች ወሑረት ኀበ ብሔር ርኑቅ

<u>ማስታወሻ</u>

አንድ ቃል ከተለወጠ ከጎኑ ያለው ተስማሚው ቃል ይለወጣል።

ስለዚህ የመጨረሻ ፊደሎችን በመቀየር ወደ፣ በ፣ ከ የሚል ትርጉም ልናመጣ እንችላለን ማለት ነው።

<u>ምሳሌ</u> ሑረ ሀገረ-----ወደ ሀገር ሔደ

ሑረ ኀበ ሀገር

❖ ካዕብንም ወደ ሳብዕ በመቀየር **ወደ** የሚል ቃል ማምጣት እንችላለን።

<u>ምሳሌ</u> ቤቱ፣ ቤቶ፣ ወሑረ ቤቶ፣ ወደ ቤቱ ሄደ።

ስለዚህ የሚከተሉትን በደንብ ለመገንዘብ እንሞክር።

ወአኀዙ ኪያሁ ይእተ ሰዓተ ------ ወአኀዙ ኪያሁ በይእቲ ሰዓት

ይገብር ግብሮ መዓልተ ወሌሊተ ---- ይገብር ግብሮ በመዓልት ወበሌሊት

ጸሊ ኀበ አቡከ ሰማያዊ ኀቡአ ---- ጸሊ ኀበ አቡከ ሰማያዊ በኀቡእ

ውእቱ ሑረ ቤቶ ------ ውእቱ ሑረ ኀበ ቤቱ

ወእንዘ ይነብር ዐውደ ---- ወእንዘ ይነብር በዐውድ

9. አሉታ

በግእዝ ቋንቋ አነጋገር አፍራሽ የሚሆኑ ፊደሎች አልቦ፣ ኢ፣ አኮ፣ ሐሰ፣ ናቸው። አልቦ /“ N0” ለሚለው የእንግሊዝኛ ቃል ተመሳሳይ ነው/ ትርጉሙም የለም ማለት ነው።

ቦ -- አለ፤አልቦ -- የለም

<u>ምሳሌ</u> ሀ. አልቦ ዘመድ በጊዜ መከራ --- በመከራ ጊዜ ዘመድ የለም

ለ. አልቦ ብእሲ ዘይታመን በዘመንነ ---- በዘመናችን የሚታመን ሰው የለም

ሐ. ለእሉ ነዳያን አልቦሙ ዘመድ --- ለነዚያ ድሆች ዘመድ የላቸውም

መ. ርኅቡ ሕጻናት ወአልቦ ዘይበልዐ --- ህፃናት ተራቡ የሚበሉትም የለም

ሠ. አልብየ ዘመድ ዘ እንበለ እግዚአብሔር --- ያለ እግዚአብሔር ዘመድ የለኝም

ረ. አልባቲ ውሉድ ለዛቲ ብእሲት --- ለዚች ሴት ልጆች የሏትም

ኢ / አሉታ/

ሀ. ኢተመየጠ አቡየ እም ዘሖረ --- አባቴ ከሔደ አልተመለሰም

ለ. ዘሕሙም ብእሲ ኢበልዐ እክለ ወኢሰትየ --- የታመመው ሰው እህል አልበላም፤አልጠጣም

ሐ. ዕቡይ ገብር ኢይምጻእ ኀቤየ

መ. ገበርከ ዘንተ በኢያእምሮ

ሠ. ኢታፍቅሩ ወርቀ ወ ኢብሩረ ሰብአ ዓለም

ረ. ኢመላክ ወኢነቢይ በሳማናዊት ዘመን

አኮ ሀ. አኮ አነ ዘገበርከ ዘንተ ግብረ

ለ. አኮ ፍቁርየ ሰይጣን አላ ፀርየ

ሐ. ዝንቱ ረድእ አኮ ትጉህ

መ. አኮ ነቢይ ዘወረደ እምሰማይ አላ ወልደ አብ

<u>ምልማድ / መልመጃ/</u>

በአወንታ የተፃፉትን ዐረፍተ ነገሮች ወደ አፍራሽ ለውጥ

ሀ. ቦ ሰላም በዘመንነ

ለ. ቦ ኤልያስ ሕይወት ዘያስትፈስሕ

ሐ. ቦ ደቂቅ ለእምየ

ወደ ግእዝ መልስ / ወልጥ / ሚጥ/ ኀበ ልሳነ ግእዝ/

1. ብዙ በመሄድ ደክምኩ
2. አጆቼን ለጸሎት ወደ አንተ እዘረጋለሁ
3. ወደ አንተ በጮኽ ጊዜ ስማ
4. ይህን ያህል የምታስብለት ማን ነው
5. እግዚአብሔር ከእኔ ጋር ከሆነ ችግር የለም
6. ድንግል ከግብፅ ተመለሰች

ወደ አማርኛ መልስ / ወልጥ ኀበ ልሳነ አምሀራ/

1. ወለደቶ ማርያም እንዘ ድንግል ይእቲ
2. ወአጽገቦሙ እምበረከቱ ለርኁባን
3. ስብሐት ለመስቀለ እግዚእነ ኢየሱስ ክርስቶስ
4. ኀደረ ላዕሌኪ ለመድኃኒተ ዚአነ

አገባቦችን እየተጠቀምክ በእነዚህ አማካኝነት ዐረፍተ ነገር ሥራ / ግበር ዐረፍተ ነገር/

ሐለየ/ አሰበ/ ረገመ / ረገመ/

ምሴት / ምሽት/ ተወከለ / ታመነ/

ረድአ / ረዳ ነዳይ / ደሀ/

በከየ / አለቀሰ/ ባዕል / ሀብታም/

ተለወ / ተከተለ/ ንዋይ / ገንዘብ/

ክሳድ/ አንገት/ ከልብ / ውሻ/

እዝን / ጆሮ/ አጥረየ / ገዛ/

ስን / ጥርስ/ ጌሠ/ ገሠገሠ/

ንዋም / እንቅልፍ/ ደቂቅ / ሕፃን ልጅ/

ሰከበ/ ተኛ/ ገነየ / አመሠገነ/

ሰዐመ/ ሳመ/ ቦ / አለ/

እለ/ እነ/ ዲበ /ላይ/

ህየ / እዚያ/ ወድቀ / ወደቀ/

ዝየ/ በዚህ/ ጥቀ/ በጣም/

ምስያጥ / ገበያ/ ገብዐ/ገባ/

ሓራ / ወታደር፣ ጭፍራ፣ / ነጠላ፣ ብዙ/

በቅንፍ ውስጥ ያለውን ግስ በቀዳማይ፣ በካልአይ፣ በዘንድ አንቀጽ በሚገባው ሁሉ አስተካክለውና ትርጉም ስጥ/ ስጭ/ ሀብ ትርጓሜሆሙ ለእሉ አናቅፅ/

<u>ምሳሌ</u>፣ ከመ / ቀደሰ/ 1. ከመ ቀደሰ -- እንዳመሰገነ

2.ከመ ይቄድስ --- እንደሚያመሰግን

3. ከመ ይቀድስ ---- ያመሰግን ዘንድ፣ቢያመሰግን፣እንዲያመሰግን

ከመ/ተሰቅለ/ ሶበ / ተሰቅለ/

አመ / ሰምዐት/ አምጣነ / ገብራ/

ሶበ / መጽአ/ አምጣነ/ አክብርክሙ/

እምቅድመ/ ተወልዳ/ እስመ/ ፈፀምከ/

ከመ/አእመርነ/ እስመ / ሰማዕነ/

እንበለ/ በላእነ/ እንተ / አፍቀረ/

እንበለ / ሰምዐት/ እለ / ጸለዩ/

ዘ/ ተቀብረ/ እለ / ዜነዋ/

እንዘ/በላዕከ/ እመ/ ነበርኪ/

ከመ / አመንኪ/ አመ/ ገበርክን/

ለሚከተሉት ግሶች በካልአይ እና በትዕዛዝ አስቀምጥ / አንብር ለእሉ አናቅጽ በካልአይ ወበትዕዛዝ/

1. ነበረ	3. ነጸረ	5. ሖረ	7. ምዕዘ
2. ሰብሐ	4. ተንበለ	6. ዜነወ	8. ወድቀ

<u>ንግግር</u>

ሰላም ለከ ወልድየ እግዚአብሔር ይሴባሕ ወሰላም ለከ አቡየ

ሰላም ላንተ ይሁን ልጄ እግዚአብሔር ይመስገን ላንተም ሰላም አባቴ

አብያሚከ፣ ሰብአ ቤትከ ዳኅና ውእቶሙ እወ አቡየ ሎቱ ስብሐት

ጓደኞችህ፣ ቤተሰቦችህ ደህና ናቸው አወ አባቴ ለእርሱ ምስጋና

መጽሐፈ ጸሎት ብከ በአማን

የጸሎት መጽሐፍ አለህ በእውነት

ልሳነ ግእዝ እፎ ውእቱ ቀሊል ውእቱ

የግእዝ ቋንቋ እንዴት ነው ቀላል ነው

ናሁ ትትናገር ጥቀ ንስቲት ንስቲት

አሁን በጣም ትናገራለህ ትንሽ፣ትንሽ

ባሕቱ ምንት ይገብር ለከ ይትሐደስ መንፈስየ አመ ሰማእኩ በእዝንየ ልሳነ ግእዝ

ነገር ግን ምን ያደርግልሀል የግእዝ ቋንቋ በሰማሁ ጊዜ መንፈሴ ይታደሳል

እንከሰ ኩሉ ሰብእ እመይትናገር ሠናይ ውእቱ ተስፋየ ውእቱ

እንግዲስ ሁሉ ሰው ቢናገረው ጥሩ ነው ተስፋየ ነው

ናሁ እለመኑ ይትናገሩ ልሳነ ግእዝ ብዙንን ውእቶሙ አኮ አነ ባሕቲትየ

አሁን እነማን የግእዝ ቋንቋን ይናገራሉ ብዙዎች ናቸው እኔ ብቻ አይደለሁም

ምንት ትቤ አንተ እንዘ ይትናገሩ ልሳነ ግእዝ ፍስሐ ፈድፈደ ሊተ

ግእዝ ሲናገሩ አንተ ምን ትላለህ ደስታ በዛልኝ

ማዕዜ ውእቱ ዘወጠኑ ለምሂር በዝንቱ አመት

መቼ ነው ለመማር የጀመሩ በዚህ አመት

እግዚአብሔር ያርእየነ ለፍሬሁ አሜን ለይኩን

እግዚአብሔር ፍሬውን ያሳየን አሜን ይሁንልን

<u>አገናዛቢ አጸፋዎችና (Possessives) ስሞች</u>

አገናዛቢ አጸፋዎች በስም መድረሻ እያረፉ ስሙ የሚመለከተው ነገር ለማን እንደሆነ የሚያሳዩ ናቸው። ምሳሌ፡- እናቴ፣ እናትህ፣ እናቱ፣ እናቷ . . .

በዓረፍተ ነገር፡-

ማርያም ድንግል አምነ ይእቲ

ወልድኪ አድነነ ዓለመ

አይቱ ተሰቅለ ወልዳ

ወልድየ ትጉህ ውእቱ

በቃላት እም፣ ጸሎት እና ቅዳሴ የሚባሉት ስሞች እንዴት እንደሚለወጡ ተመልከት፡፡

አነ	እምየ/ እናቴ/	ጸሎትየ	ቅዳሴየ
አንተ	እምከ	ጸሎትከ	ቅዳሴከ
አንቲ	እምኪ	ጸሎትኪ	ቅዳሴኪ
ውእቱ	እሙ	ጸሎቱ	ቅዳሴሁ
ይእቲ	እማ	ጸሎታ	ቅዳሴሃ
አንትሙ	እምክሙ	ጸሎትክሙ	ቅዳሴክሙ
ንሕነ	እምነ	ጸሎትነ	ቅዳሴነ
አንትን	እምክን	ጸሎትክን	ቅዳሴክን
ውእቶሙ	እሞሙ	ጸሎቶሙ	ቅዳሴሆሙ
ውእቶን	እሞን	ጸሎቶን	ቅዳሴሆን

<u>ማስታወሻ</u>

የቃሉ መጨረሻ ፊደል ሳድስ ካልሆነ ሁ፣ ሃ ይላል፡፡ ቅዳሴሁ፣ ቅዳሴሃ እንዲል፡፡

የቃሉ መጨረሻ ፊደል ሳድስ ከሆነ ፊደሉን ለጊዜው መቀየር ነው “ ጸሎቱ፣ ጸሎታ

- እንዲህ የሚሆነው ግን በስም ብቻ ነው፡፡ በመስተዋድዶች ላይሆን ይችላል፡፡

አገባባች/ መስተዋድዶች/ እንዴት እንደሚለወጡ፣ ኀበ = ወደ፤ ዲበ = ላይ . . .

ኀቤየ/ ወደእኔ/	ላዕሌየ/ በላይ/	ከማየ/ እንደኔ/	ታህቴየ
ኀቤከ	ላዕሌከ	ከማከ	ታህቴከ
ኀቤኪ	ላዕሌኪ	ከማኪ	ታህቴኪ
ኀቤሁ	ላዕሌሁ	ከማሁ	ታህቴሁ
ኀቤሃ	ላዕሌሃ	ከማሃ	ታህቴሃ
ኀቤነ	ላዕሌነ	ከማነ	ታህቴነ
ኀቤክሙ	ላዕሌክሙ	ከማክሙ	ታህቴክሙ
ኀቤክን	ላዕሌክን	ከማክን	ታህቴክን
ኀቤሆሙ	ላዕሌሆሙ	ከማሆሙ	ታህቴሆሙ
ኀቤሆን	ላዕሌሆን	ከማሆን	ታህቴሆን

10.1 አገናዛቢ ተውላጠ ስሞች

/ የኔ፣ ያንተ፣ ያንቺ፣ የናንተ . . . /

1. ዚአየ/ እኔ/፣ የኔ፣ የኔው
2. እንቲአየ / እኔ/፣ የኔ፣ የኔዋ፣ የኔይቱ
3. እሊአየ / እኔ/ ፣ የኔ፣ የኔዎቹ

አነ	ዚአየ	እንቲአየ	እሊአየ
አንተ	ዚአከ	እንቲአከ	እሊአከ
አንቲ	ዚአኪ	እንቲአኪ	እሊአኪ
ውእቱ	ዚአሁ	እንቲአሁ	እሊአሁ
ይእቲ	ዚአሃ	እንቲአሃ	እሊአሃ
ንሕነ	ዚአነ	እንቲአነ	እሊአነ
አንትሙ	ዚአክሙ	እንቲአክሙ	እሊአክሙ
አንትን	ዚአክን	እንቲአክን	እሊአክን
ውእቶሙ	ዚአሆሙ	እንቲአሆሙ	እሊአሆሙ
ውእቶን	ዚአሆን	እንቲአሆን	እሊአሆን

<u>ምሳሌ 1</u>፡- በተናባቢ

- እመዚአየ፣ የእኔ እናት፣
- አበዚአክሙ፣ የእናንተ አባት

ምሳሌ 2፡- በ ዘ ሲያያዝ

- ሐመር ዘዚአነ፣ የእኛ መርከብ
- አበው ዘዚአነ አብርሃም ወይስሐቅ ውእቶሙ ፣ የእኛ አባቶች አብርሃምና ይስሐቅ ናቸው፡፡

ማስታወሻ የዚአየ፣ እንቲአየ፣ እሊአየ ምንጫቸው ዘ፣ እንተ፣ እለ ከሚሉት ነው፡፡ ስለዚህ የአገናዛቢዎችን ሙያ ለመለየት ወደኋላ በመመለስ የዘ፣ እንተ፣ እለ ሙያቸው ምን እንደሆነ መለየት አለብን፡፡

“ ዘ” ለብዙም፣ለነጠላም

“ እለ” ለብዙ

“ እንተ” ለነጠላ

ዘ፣ አለ፣ አንተ፣ = የ

10.2 የአንዳንድ አገናዛቢ አፀፋዎች ዝርዝር

ካልእ = ሌላ፣ ካልእከ / ሌላህ/ ካልእኪ የሌላሽን

ቀደምት =/የቀድሞ ሰዎች/፣ቀደምትክሙ / የቀድሞ ሰዎች የሆናችሁ እናንተ/

ክልኤ = ሁለት፣ ክልኤሆሙ / ሁለታቸው/፣ ክልኤነ / ሁለታችን / ክልኤክሙ / ሁለታችሁ/

በበይናት = (ከ ተ የበይን ቤቱ / በመካከል እርስ በርስ

በበይናት/ እርስበርሳችን / በበይናቲሆሙ / እርስ በርሳቸው/ በበይናቲክሙ / እርስ በርሳችሁ/

ኩሎ = ሁሉ፣ ኩሎሙ / ሁላችው/ / ኩልክሙ/ / ሁላችሁ/ ኩልነ / ሁላችን/

ባሕቲት = ብቻ፣ ባሕቲቶሙ / ብቻቸውን/ ፣ ባሕቲትየ / ብቻየን/፣ ባሐቲታ / ብቻዋን/

አመ = ጊዜ፣ አሜሃ / በዚህ ጊዜ፣ በዚያ፣ ጊዜ፣ ወዲያው/

ሶበ = ጊዜ፣ ሶቤሃ / በዚህ ጊዜ፣ በዚያ ጊዜ፣ ወዲያው/

ጊዜ =ጊዜ፣ ጊዜሃ / በዚህ ጊዜ በዚያ ጊዜ ወዲያው/

ምሳሌ

ዘትፈቅድ ለርእስከ ግበር ለካልእከ = ለራስህ የምትፈልገው ለሌላው አድርግ፡፡

ሰማእክሙ ዘተብህለ ለቀደምትክሙ / ተብህለ = ተባለ/

ቀደምትክሙ ሰገዱ ለእግዚአብሔር አምላኮሙ

ክልኤሆሙ ሐሩ ወብልዑ ጎብስተክሙ

ተፋቀሩ በበይናቲክሙ

ተማከርነ በበይናቲነ

ተሰአሉ በበይናቲሆሙ / ተሰአለ፣ ተጠያየቀ/

ኩልነ አግብርተ እግዚአብሔር ንሕነ

መጽኡ ኩሎሙ ወሰአሉ በእንተ ንጉሦሙ

ሐሩ ኩልክሙ ጎበ ቤትክሙ ለክሙ

ኩሎሙ ነቢያት አስከ ዮሐንስ ተንበዩ

መጻእኩ እምብሔር ርኁቅ ባሕቲትየ

ዝንቱ ብእሲ ነበረ ውስተ ቤቱ ለባሕቲቱ

ዘበልዐ ባሕቲቶ ይመውት ባሕቲቶ

<u>የንዑስ አንቀጽ ዝርዝር እንደ አገናዛቢ ሲያገለግል</u>

ቀቲል/ ቀቲሎት/ --መግደል	ቀቲልየ = መግደሌ	ቀቲልክሙ = መግደላችሁ
ቀተለ = ገደለ	ቀቲሎትየ = መግደሌ	ቀቲሎትክሙ = መግደላችሁ
ቀደሰ = አመሰገነ	ቀድሶየ = ምስጋናየ	ቀደሶክሙ = ማመስገናችሁ
ገቢር/ ገቢሮት/ =መሥራት	ቀድሶትየ = ምስጋናየ	ቀድሶትክሙ = ማመስገናችሁ
ገብረ = ሥራ	ገቢርየ = ሥራየ	ገቢርክሙ = ሥራችሁ
	ገቢሮትየ = ሥራየ	ገቢሮትክሙ = ሥራችሁ

10.3 ተጠቃሽ ተውላጠ ሥም

<u>ነጠላ</u>	<u>ብዙ</u>
ሊተ = የእኔ ፣ ለእኔ ፣ ልኝ	ለነ = ለእኛ
ለከ = ላንተ፣ ልህ	ለክሙ = ለእናንተ ላቹሁ
ለኪ = ላንቺ፣ ልሽ	ለክን = ለእናንተ / ለሴት/ ላቹሁ
ሎቱ/ሎ/ = ል፣እርሱ	ሎቶ/ሎቶሙ/ሎሙ = ለእነርሱ / ለሴት/
ብየ = በኔ፣ ብኝ፣ አለኝ	ብነ = በእኛ ብን አለን
ብከ = በአንተ፣ አለህ	ብክሙ = በእናንተ፣ ባችሁ ፣አላችሁ
ብኪ = በአንቺ አለሽ	ብክን= በእናንተ፣ ባችሁ አላቹሁ
ቦቱ/ ቦ/ = በት አለው ፣ በእርሱ	ቦሙ/ ቦቶሙ/ = አላቸው፣ አላችህ ባቸው/
ባቲ/ ባ/ = ባት	ቦን / ቦቶን/ = አላቸው፣ አላችህ፣ ባቸው

ላቲ= ለእርሷ ሎሙ = ለእነርሱ / ለወንዶች/ ፣ባቸው

<u>ምሳሌ</u>

ፍታህ ሊተ ወተበቀል በቀልየ

ልበ ንፁሐ ፍጥር ሊተ

ሰላም ለከ ኦ ሚካኤል መልአከ አድኅኖ

ሰላም ለኪ እንዘ ንሰግድ ንብለኪ

ሎቱ ስብሐት

አምጽኡ ላቲ አምሐ ለድንግል

ብየ እግዚአብሔር ዘየዐቀበኒ

መጻእ ብየ ሞት አመ ነበርኩ በኃጢአት

ኦ ጎልያድ አይቴኑ ትብውእ እስመ በጽሐ ብከ ዳዊት

ብኪ ግርማ ራእይ ዘየዐቢ

ወተቀትለ ባቲ ወልዳ ለአዳም

ወተሰቅለ ባቲ ወልዳ ለማርያም

ተአገሠ ለነ ኩሎ ኃጢያተነ

ሰአሊ ለነ ቅድስት

ሰላም በክሙ

10.4 ቦ / አለ/ በመራሕያን ሲረባ/ Verb to have/

ብየ= አለኝ <u>ምሳሌ</u> ምንት ብየ ምስሌኪ ካንቺ ጋር ምን አለኝ

ብከ= አለህ ምንት ብከ ምስሌሃ ከርሷ ጋር ምን አለህ

ብኪ = አለሽ ምንት ብኪ ምስሌሃ ከርሷ ጋር ምን አለሽ

ብነ = አለን ምንት ብነ ምስሌክሙ ከእናንተ ጋር ምን አለን

ብክሙ=አላችሁ ምንት ብክሙ ምስሌሆሙ ከእነርሱ/ ከሴቶች/ ጋር ምን አላችሁ

ብክን= አላችሁ / ለሴት/ ምንት ቦሙ ምስሌየ ከእኔ ጋር ምን አላቸው

ቦሙ= አላቸው ምንት ቦሙ ምስሌየ ከእኔ ጋር ምን አላቸው

ቦን = አላቸው / ለሴት/ ምንት ቦን ምስሌኪ ከአንቺ ጋር ምን አላቸው

ከላይ ለጠቀስናቸው አፍራሻቸው **አል** ነው። <u>ለምሳሌ</u> አልብየ = የለኝም

አልብከ = የለህም

አልብኪ = የለሽም

አልብነ = የለንም

አልቦ = የለንም፣ የሉም፣ የለም

ቦ = አለ ፣አለው

ዘቦ = ያለው

10.5 ባለቤት ተውላጠ ስም (Subjective Pronoun)

እግዚአብሔር ለሊሁ ፈጠረ ዓለመ / እግዚአብሔር እርሱ ራሱ ዓለምን ፈጠረ/

ለሊሁ አእምር

ለሊከ እግዚኦ ተአምር እበድየ

ለሊከ እግዚኦ ተአምር ጽእለትየ

ለሊከሰ ሕይወተ ተሐዩ

ለሊኪ አውሰብኪ

ለሊሃ ትበልዕ ኩሎ ዘትረክብ

ትአምሩ ለሊክሙ ኩሎ ነገር ዘኮነ በይሁዳ

ለሊሁሰ እግዚእ ኢየሱስ ኢያጥመቀ ዳእሙ አርዳኢሁ/ ዳእሙ -- እንጂ/

ነጠላ	**ብዙ**
ለሊሁ= እርሱ እራሱ / Himself/	**ለሊሆሙ**= እነርሱ እራሳቸው (Themselves)
ለሊሃ = እርሷ እራሷ (Herself)	**ለሊሆን**= እነርሱ / ለሴት/ (Themselves)
ለሊከ = አንተ እራስህ (Yourself)	**ለሊክሙ**= እናንተ እራሳችሁ (Yourselves)
ለሊኪ=አንቺ እራስሽ (Yourself)	**ለሊክን**= እናንተ እራሳችሁ /ለሴት/ (Yourselves)
ለሊየ / ለልየ = እኔ እራሴ/ (My self)	**ለሊነ**= እኛ እራሳችን (0urselves)

10.6 ተሳቢ ተውላጠ ስሞች (Objective Pronouns)

ነጠላ	**ብዙ**
ኪያየ= እኔን (Me)	**ኪያነ**= እኛን (Us)
ኪያከ = አንተን (You)	**ኪያክሙ** =እናንተን (You)
ኪያኪ = አንቺን (You)	**ኪያክን** =እናንተን (You) **ለሴት**

ኪያሁ= እሱን (Him) ኪያሆሙ =እነርሱን (Them)

ኪያሃ = እሷን (Her) ኪያሆን= እነርሱን (Them ለሴት/

ምሳሌ

ዘርእየ ኪያየ ርእየ አቡየ

መኑ ይጼውእ ኪያከ

ኪያከ ሰናይተ ዘፈጠረ እግዚአብሔር ይትባረክ

ቀድሱ ኪያሁ ወባርኩ ስሞ

አምላክነ አድኅነ ኪያነ እምሞት

ዘተወክፈ ኪያክሙ ተወክፈ ኪያየ

ፈኑ ኪያሆሙ ኀበ አሕዛብ

ርእየ ኪያክን ወተፈስሐ ብክን

→ ስለዚህ ተሳቢ ማለት " ን" የሚለውን ቃል ወይም ፊደል የሚያመጣ ማለት ነው።

የሚያበዙ ፊደላት

አ፡-

ነጠላ	ብዙ	የብዙ ብዙ
ደብር	አድባር	አድባራት
ርእስ	አርእስት	

ከዚህ ላይ የቃላቱን መጨረሻ ሁለት ፊደላት ማስተዋል ነው። ብር፣ እስ / ሳድስ ናቸው።/

ን፡- ሀ. ደራሲ + ያን = ደራስያን

ሠዓሊ + ያን = ሠዓልያን

ለ. ኢትዮጵያዊ +ያን = ኢትዮጵያውያን

ሐ. ቅዱስ = ቅዱሳን

ብዕዕ = ብዑዓን

መዘምር = መዘምራን

ከዚህ ላይ የቃላቱ የመጨረሻው ሁለት ፊደላት ራብዕና ሣልስ ናቸው። ራሲ፣ ዓሊ፣ እንደገና የመጨረሻዎቹ ሁለት ፊደላት ዑዕና ዱስ ይላል።

ት፡- ኢትዮጵያዊት+ ያት - ኢትዮጵያውያት

ሰማይ = ሰማያት

ቅድስት = ቅዱሳት

ሠናይት = ሠናያት

❖ አሁንም ቢሆን የቃላቱን ሁኔታ ማስተዋል ነው፡፡

መ፡- ኩሉ -- ኩሎሙ ለሊሁ -- ለሊሆሙ እ፡- ኃጢአት -- ኃጣውእ

አንተ -- አንትሙ ለሊከ -- ለሊክሙ

ይ፡- መርዔት= መራዕይ ል፡- ኪሩብ = ኪሩቤል

ሌሊት = ሌያልይ

ው፡- ዕፅ = ዕፀው

አብ = አበው

እድ = እደው

<u>የጸያፍ አበዛዘ ምሳሌ</u>

መምህራን፡ መምህራኖች

ደራሲያን ፡ ደራስያኖች

ቅዱሳን ፡ ቅዱሳኖች

ወልጥ ሀበ ልሳነ አምሀራ / ወደ አማርኛ ለውጥ/

1. እምነ ጽዮን ይብል ሰብእ
2. መንፈስ ቅዱስ ኃደረ ላእሌኪ
3. አአትብ ገጽየ ወኩለንታየ በትእምርተ መስቀል
4. አዋልደ እሊአከ ወውሉደ እሊአየ ይትፋቀሩ በበይናቲሆሙ
5. ይቤ ክርስቶስ በአፈ ነቢይ ተካፈሉ አልባስየ
6. አርድእተ እሊአሁ ይተግሁ ለአንብቦ መጻሕፍት
7. ዘዚአነ አምላክ መሀሪ ውእቱ
8. ለነ አበዊነ መሀሩ ሀይማኖቶሙ
9. ኢያፈቅር አንሰ እለ ይሰክሩ በወይን
10. ጸሎታ ለማርያም ያድኅን እምመአተወልዳ
11. ሰብእ እንተ ኢኮነ ጻድቅ
12. አንተ ውእቱ ወልድ ዘ ቤተክርስቲያን
13. አ አባ ሥረይ ሎሙ ኃጢአቶሙ
14. አሜሃ ያቀውም አባግዐ በየማኑ ወአጣሌ በፀጋሙ
15. ወአውረደ ሎሙ እምሰማያት
16. ኪዳነ ተወከሉ አበዊነ ወኢትኃፍሩ
17. ኀደረ ላእሌኪ ለመድኃኒተ ዚአነ

18.ፍታሕ ሊተ ወተበቀል በቀልየ

19.ሰላም ለክሙ አነውየ

20.ብኪ ድነነ ዓለም ወበወልድኪ ኮነ ሰላም

21.አክብሩ እምነ ማርያምሃ እስመ አልባቲ ሙስና

22.አንቲ ውእቱ እፅ ዘርእየ ሙሴ

23.ነዋ ወልድኪ ወነየ እምከ

24.አልቦ ነገር ዘይሰዐኖ ለእግዚአብሔር

25.ዘቦ እዝን ሰሚአ ለይስማዕ

26.ያስተበቁዕ ኀበ እግዚአብሔር

27.አይ ልሳን ዘይክል ነቢበ ዘይትናገር በእንቲአኪ

እለ ፣ እንተ እና ለ ን በመጠቀም ባዶ ቦታውን ሙላ

ምሳሌ ወልድ ዘ

ብእሲ እንተ

አበው እለ

አቡሁ ለ

1. መምህር
2. ሞት
3. መንበር
4. ጌራን
5. ቅዱሳን
6. እሙ
7. አእዋፍ
8. እም
9. ደናግል
10. ኖላዊ
11. አነው
12. ንግሥት
13. አናብስት
14. አምላክ
15. ማኅደሩ
16. ነገሥት

ወደ ግእዝ መልስ

1. የሐና ልጅ መድኃኒት ሆነችልን
2. ማርያም የክርስቶስ እናት ናት
3. በተቀደሰ አሳሳም እርስ በርሳችሁ ተሳሳሙ
4. ክርስቶስ ጌታችን በተሰቀለ ጊዜ ከዋክብት ረገፉ

5. በወልድ የሚያምን የዘላለም ሕይወት አለው
6. በጌታችን ደስ ይበላችሁ
7. የእግዚአብሔር ልጅ አምላክ የሆነው እርሱ ኢየሱስ ነው።
8. እሩጫዬን ጨረስኩ
9. መጠጊያየ የሆነ እግዚአብሔር ይመስገን
10. ያባቴን ቤት ጎበኘሁ
11. አቤቱ የእጅ መንሻዬን ተቀበል
12. እግዚአብሔር ለአፌ ጠባቂን አኑርልኝ
13. ከኔ ራቁ / ሒዱ/
14. እግዚአብሔር ሆይ ለፍርድ አታቅርበኝ ኃጢአቴንም አትይብኝ ነገር ግን / ባህቱ/ በምህረትህ አስበኝ
15. ብቻውን ቀረ
16. ሁላችንም ለመሥራት እንነሳ
17. ለአንተ የምትፈልገውን ለሌላው አድርግ

ንግግር

ተክለማርያም ሀሎ
ተክለማርያም አለ
አይቴ ዘሖረ ይመስለኪ
የት የሄደ ይመስልሻል
ዮም ቀዳሲ ውእቱ
ዛሬ ቀዳሽ ነው
ኩለሄ ቤተ ክርስቲያን ውእቱ
ዘእንበለ ቤተክርስቲያን ሊሉይ ነገር ኢየአምር
ሁልጊዜ ቤተክርስቲያን ነው
ያለቤተክርስቲያን ሌላ ነገር አያውቅም
ማእዜ ይትመየጥ
መቼ ይመለሳል

ናሁ ወጽአ እምነ ማኅደሩ
አሁን ከቤቱ / ዶርሙ / ወጣ
ኀበ ቅድስት ማርያም ውእቱ ዘሖረ
ወደ ቅድስት ማርያም ነው የሔደው
አኮ
አይደለም
ውእቱሰ ኀረየ መክፈልተ ሰናየ
እሱስ መልካም እድልን መረጠ

ዐሠርቱ ሰዓት ይመድእ
አሥር ሰዓት ይመጣል
በድኅር ነዓ አው ንስቲት ጽንአ እስከ አሥር ሰዓት
በኋላና ወይም ትንሽ ቆይ እስከ አሥር ሰአት

ኦሆ እምዝንቱ እነብር	እወ በጊዜ ውእቱ ዘይበውእ ውስተ ቤቱ
እሺ ከዚህ እቀመጣለሁ	አዎ በጊዜ ነው ወደ ቤቱ የሚገባው
ምንት ነሲኦ ውእቱ ዘሖረ	መጽሐፍ ቅዱስ ወሐመር
ምን ይዞ ነው የሔደው	መጽሐፍ ቅዱስና ሐመር
አንሰ አሌ ሊተ አልብየ ተስፋ	ዮጊከ ዘወድቀ ይትነሳእ
እኔስ ወዮልኝ ትስፋም የለኝ	አይዞህ የወደቀ ይነሳል
ወነልቀ ዘመንየ በከንቱ	ኢታማስን ተስፋከ ባሕቱ ጽንአ
ዘመኔ በከንቱ አለቀ	በሃይማኖት ወግበር ሰናየ
	ተስፋህን አታጥፋ ነገር ግን በሃይማኖትህ
	ጽና መልካምን አድርግ
ይኩነኒ በከመ ትቤለኒ	አሜን
እንደምትይኝ ይደረግልኝ ይሁንልኝ	ይሁን ይደረግ

II ገቢር ተገብሮ / አድራጊ ተደራጊ/ Direct and indirect Object /

ገቢር/ አድራጊ/ ፣ተገብሮ / ተደራጊ/ ማለት የማይሸጋገሩትንና የሚሸጋገሩትን ግሶች የምንለይበት ሰዋሰዋዊ መ.ያ ነው።።

ተሻጋሪ ግሶች ምሳሌ፣ ቀተለ/ገደለ/፣ ቀደሰ / አመሰገነ/

በልሀ / በላ/ እናም ሚተረጎም " ን" የሚለውን ትርጉም ያመጣል።።

ረከብነ ሕይወተ = ሕይወትን አገኘን ሚሆን በግእዝ ግን

ረከብነ ሕይወተ = ትርጉሙም ሕይወትን አገኘን

ተረክበ ሕይወተ ቢል ማን አይለውጥም / ስህተት የለበትም/ ምክንያቱም ተረከበ ተቀተለ እና የመሳሰሉት ተገብሮ / የማይሻገሩ ናቸውና።። ለማጠቃለል ግን የሚከተሉትን ሕግና ሥርዓት መከተል ያስፈልጋል።።

<u>ባለቤት / ተገብሮ/ (subject)</u>	<u>ተሳቢ / ገቢር/ (direct object)</u>
1.ዝ ቤት ሐዲስ ውእቱ--ይህ ቤት አዲስ ነው	ወልድየ ሐነፀ ቤተ = ልጄ ቤትን ሠራ
ተወልደ ለነ	ወለደት ወልደ ማርያም
ተሰቅለ ለነ	መኑ ሰቀለ ወልደኪ

የመጨረሻው ሳድስ ፊደል ወደ ግእዝ ይለወጣል ማለት ነው። ወልድ የነበረው ወልደ **ቤት** = **ቤተ** ይሆናል።

2. ወሖረ ኩሉ ኀበ ቤቱ = ሁሉ ወደ ቤቱ ሄደ እግዚአብሔር ያፈቅር ኩሎ
/ እግዚአብሔር ሁሉን ይወዳል/

ዘመዱ መጽአ እም ብሔር ርኁቅ ውእቱ አፍቀረ ዘመደ

ካዕብ ወደ ሳብዕ ይለወጣል። **ኩሉ**= **ኩሎ** ይሆናል።

3. ብእሲ ሖረ ኀበ ሐቅል ርኢኩ ብእሴ ውስተ ቤተ
መጽአ ሲይሲ አም ሐቅል ዝንቱ ወልድ ቀተለ ከይሴ
አቤሜሌክ ኢትዮጵያዊ ውእቱ ወባረከ እግዚአብሔር ውእተ ኢትዮጵያዊ
/ እግዚአብሔር ኢትዮጵያዊውን ባረከ/

ሳልስ ወደ ኀምስ ይለወጣል። ብእሲ--- ብእሴ ይሆናል ማለት ነው።

4. እግዚአብሔር አምላክነ አብርሃም አፍቀረ እግዚአብሔርሃ
ክርስቶስ መሀረ ወንጌለ አይሁድ ሰቀሉ ክርስቶስሃ
ማርያም ወላዲተ አምላክ ይእቲ ክርስቶስ አፍቀረ ማርያምሃ እሞ
የተጸውኦ ስም **ሃ** ይጨምራል። መሴ = መሴሃ

5.ሌሎች ስሞች ተሳቢ ሲሆኑ ምንም ለውጥ አያሳዩም።

1. ዝንቱ አንበሳ ዐቢይ ውእቱ ሐራ ቀተለ አንበሳ
ዝ ወራዛ ወልድየ ውእቱ ወለትከ አፍቀረት ወራዛ
ውእቱ ውዳሴ ዘማርያም ውእቱ መምህርነ ፈከረ ውዳሴ ዘማርያም
ዝክተ ከበሮ ዘቤተክርስቲያን ካህን ዘበጠ ከበሮ

2. ቤተክርስቲያን እምነ ይእቲ ንጉሥነ ሐነጸ ቤተክርስቲያን
ከሣቴ ብርሃን ጸለየ በእንተ ኢትዮጵያ አትናቴዎስ ለአከ ካሣቴ ብርሃን

በ “ለ” ከተጠቀምን “ ን” ን ያመጣል፤ ነገር ግን መዘርዘር አለበት።

<u>ምሳሌ</u>፣ ሰብሀዎ ለእግዚአብሔር = እግዚአብሔርን አመስግኑት

6.አመልካች ቃላት ወደ ግእዝ ይለወጣሉ።

ዝንቱ ወልድ ትጉህ ውእቱ ባርክ ለነ ዘንተ
ዛቲ ሠናይት ይእቲ ወልድየ አፍቀረ ዛተ

አንታክቲ ወለተ ሙሴ ይእቲ አፍቀርኩ አንታክተ/ አይነሣም/

ዝ ግብፃዊ ውእቱ አንበሳ ቀተለ ውእተ ግብፃዊ

7. ራብዕ ከጦኑ ሌላ ቃል/ ቅጽል አብሮ መለወጥ አለበት/ ራብዕ ግን እንዳለ ነው።

<u>ምሳሌ</u>፤ **አንበሳ ዐቢየ** ይላል እንጂ **አንበሳ ዐቢይ** አይልም። / በተሳቢ ጊዜ ማለት ነው።/

ወጽአ አንበሳ ዐቢይ እምገዳም ውእቶሙ ቀተሉ <u>አንበሳ ዐቢየ</u>

ብእሲ ጻድቅ ነበረ ላዕለ መንበር ርኢኩ ብእሴ ጻድቅ

1. ተሳቢ ተውላጠ ስም <u>ምሳሌ</u>፣ ኪያየ፣ ኪያኪ . . .

በግእዝ “ ኮነ” / ሆነ/ የሚለው ቃል ብዙ ጊዜ ተሻጋሪ መሆኑን መገንዘብ ያስፈልጋል።

<u>ምሳሌ</u>፣ ኮነ ሰብእ ሳይሆን ኮነ ሰብአ ነው

/ ሰው ሆነ/ / ሠውን ሆነ/

<u>ቅጽል (Adjective)</u>

1. **ሳልስ ቅጽል**፡- ይህን አይነት ስም የተሰጠው ቃሉ በተባዕታይ ጊዜ በሳልስ ድምጽ ስለሚያልቅ ነው። ለምሳሌ፣ እግዚአብሔር መሐሪ ውእቱ

እግዚአብሔር ውእቱ ፈታሔ በጽድቅ

መኑ ውእቱ ዮም ቀዳሲ

ሳልስ ቅጽሎች ወደ ተሳቢ ሲቀየሩ ፊደሉ ወደ ኃምስነት ይለወጣል / “ ን” ን ያመጣሉ ማለት ነው/

<u>ምሳሌ</u>፣ አነ አሀሥሥ መሐሬ ለነፍስየ = እኔ ነፍሴን የሚመራትን እሻለሁ

እግዚአብሔር አዘዘ ዳዊትሃ ከመ ይኩን ፈታሔ በጽድቅ

= እግዚአብሔር ዳዊትን በእውነት ይፈርድ ዘንድ አዘዘው።

2. ሳድስ ቅጽል፡- ይህን አይነት ስም የተሰጠው ቃሉ በሳድስ ስለሚያልቅ ነው።

<u>ምሳሌ</u>፣ ቅድስት ማርያም ተወልደት እም ሐና ወኢያቄም

ብፁዕ ብእሲ ዘያነብብ ህገ እግዚአብሔር

3. ስም እንደ ቅጽል ሲሆን፣

<u>ምሳሌ</u>፣ እም ኪዳነምኅረት ይእቲ ቤዛዊተ ዓለም

ሀገር ኢትዮጵያ ታበጽህ እደዊሃ

4. ዘ፣ እንተ፣ እለ ቅጽል ሲሆኑ

   <u>ምሳሌ</u>፣ ተሰቅለ በእንቲአነ ዘወረደ ወልድ

5. በ “ መ” ሲያያዝ መስተገብር

   <u>ምሳሌ</u> ፡ የሚያርስ ገበሬ፣ መቅትለ አንበሳ -- አንበሳ የሚገድል

<u>ማስታወሻ</u>

የማንኛውም ቅጽል ዓላማ ስምን ማጎላመስ ሲሆን ከግሥ ሁሉ እንደሚመነጭ ማስተዋል አለብን፡፡

<u>ምሳሌ</u>፣

ከቀደሰ ቅዱስ፣ ቅድስት፣ ቅዱሳን፣ ወዘተ

ከቀተለ ቅቱል፣ ቀታሊ፣ ቅትልት፣ ቅቱላን ወዘተ

- አንዳንድ ጊዜ ቅጽሎች ግስ ላያስፈልጋቸው ይችላል

<u>ምሳሌ</u>፣ ቡሩክ አንተ፣ አንተ የተባረክ ብሎ ብቻ ዝም ሊል ይችላል፡፡

ውስጠ ዘ / ቀታሊ/ ገዳይ

- ቀታሊ ውእቱ---ገዳይ ነው፣ ገዳይ ነበር፣ የሚገድል ነው፣ የሚገድል ነበር
- ቀታሊ አንተ---ገዳይ ነህ፣ ገዳይ ነበርህ፣ የምትገድል ነህ፣ የምትገድል ነበርህ
- ቀታሊ አነ / ተባእታይ/
- ቀታልያን እሙንቱ
- ቀታልያን አንትሙ
- ቀታልያን ንሕነ
- ቀታሊት አነ / አንስታይ/
- ቀታልያት እማንቱ
- ቀታልያት እንትን
- ቀታልያት ንሕነ

ውስጠ ዘ / ዝርዝር እርባታ/

ውእቱ

ቀታሊሁ	ገዳዩ፣ የሚገድለው	ቀታሊሆሙ	ገዳያቸው፣ የሚገድላቸው
ቀታሊሃ	ገዳይዋ፣ የሚገድላት	ቀታሊሆን	ገዳያቸው፣ የሚገድላቸው

ቀታሊከ	ገዳይህ፣ የሚገድልህ	ቀታሊክሙ	ገዳያችሁ፣ የሚገድላችሁ
ቀታሊኪ	ገዳይሽ፣ የሚገድልሽ	ቀታሊክን	ገዳያችሁ፣ የሚገድላችሁ
ቀታሊየ	ገዳዬ፣ የሚገድለኝ	ቀታሊነ	ገዳያችን፣ የሚገድለን

እሙንቱ

ቀታልያኒሁ	ቀታልያኒሆሙ
ቀታልያኒሃ	ቀታልያኒክሙ
ቀታልያኒከ	ቀታልያኒክሙ
ቀታልያንኪ	ቀታልያንክን
ቀታልያንየ	ቀታልያኒነ

እማንቱ

ቀታልያቲሁ	ቀታልያቲሆሙ
ቀታልያቲሃ	ቀታልያቲሆን
ቀታልያቲከ	ቀታልያቲክሙ
ቀታልያትኪ	ቀታልያቲክን
ቀታልያትየ	ቀታልያቲነ

አንትሙ

ቀታልያኒሁ	ቀታልያኒሆሙ
ቀታልያኒሃ	ቀታልያኒሆን
---	----
---	----
ቀታልያንየ	ቀታልያኒነ

አንትን

ቀታልያቲሁ	ቀታልያቲሆሙ
ቀታልያቲሃ	ቀታልያቲሆን
---	---
---	---
ቀታልያትየ	ቀታልያቲነ

አነ

ይእቲ

ቀታሊቱ	ቀታሊቶሙ
ቀታሊታ	ቀታሊቶን
ቀታሊትከ	ቀታሊትክሙ
ቀታሊተኪ	ቀታሊትክን
ቀታሊትየ	ቀታሊትነ

አንተ

ቀታሊሁ	ቀታሊሆሙ
ቀታሊሃ	ቀታሊሆን
-----	-----
-----	-----
ቀታሊየ	ቀታሊነ

አንቲ

ቀታሊቱ	ቀታሊቶሙ
ቀታሊታ	ቀታሊቶን
-------	--------
-------	--------
ቀታሊትየ	ቀታሊትነ

ንሕነ

ቀታልያኒሁ	ቀታልያኒሆሙ
ቀታልያኒሃ	ቀታልያኒሆሙ
ቀታልያኒሃ	ቀታልያኒክሙ
ቀታልያንኪ	ቀታልያኒክን

ቀታሊሁ ቀታሊሆሙ

ቀታሊሃ ቀታሊሆን

ቀታሊከ ቀታሊክሙ

ቀታሊኪ ቀታሊክን

I. <u>የሚከተሉትን ዐረፍተ ነገሮች በተሳቢ ጻፋቸው / ጸሐፍ ልእሉ ዐረፍተ ነገራት በገቢር/</u>

1. መጽአ ቃል እምደመና
2. ኩሉ ነፍስ ይሴብሖ ለእግዚአብሔር
3. ወመኑ መሀሪ ዘከማከ
4. ክቡር ሞቱ ለጻድቅ በቅድመ እግዚአብሔር
5. በሐኪ / እንዴት አደርሽ / ማርያም ሀዳስዩ ጣዕዋ
6. አርአየ ለሙሴ ግብራ ለደብተራ
7. ውእቱ ቅዳሴ ዘማርያም ውእቱ
8. ዴግንዎ ለተፋቅሮ ወተቃሕዎ ዘመንፈስ

II. <u>ተበሳቢ ተውላጠ ስሞችን በባለቤት ተውላጠ ስሞች አስሩንም መራህያን በመጠቀም በዓረፍተ ነገር አሳይ</u>።።

III. ቅጽል የሆነውን ከስሩ አስምርበት

1. አ ማርያም ኢያውዓየኪ እግዚአ ኃያላት ዘኩለንታሁ እሳት ፍፁም
2. ቅዱሳን አበው መሀሩነ ሃይማኖት
3. አባ ጊዮርጊስ ደራሲ ኢትዮጵያዊ ውእቱ
4. መጽአ ሰባኪ እም ኢየሩሳሌም
5. ልዑል እግዚአብሔር የአምር ኩሎ
6. ዝንቱ ነገር አኮ እሙን በነቤነ
7. ንዑስ አነ እም አኃውየ
8. ተጋብዑ ሰብእ ብዙኃን ኀበ ክርስቶስ
9. ሰቡሕ እግዚአብሔር አምላክነ

IV. <u>ከሚከተሉት ግሶች ለነጠላም ለብዙም ቅጽል አውጣ</u>

(ምሳሌ፣ ቀደሰ አመሰገነ፣ ቅጽል ቅዱስ)

ሀ. ከብረ/ ከበረ/

ለ. ተለዐለ / ከፍ ከፍ አለ/

ሐ. ነግሠ

መ. ነጽሐ

ሠ. ማሰነ

ረ. አፍቀረ

ሰ. ሞተ

ሸ. ፈነወ

ቀ. ሐመ

በ. ሄመ

ንግግር

ጥዒና የሀብ ልየ

ጤና ይስጥልኝ

አይቱ ተሐውር

የት ትሄዳለህ

ምስለ መኑ

ከማን ጋር

ትምህርት እፎ ውእቱ

ትምህርት እንዴት ነው

ለኩልነ

ለሁላችን

ኀበ ቤተ መጻሕፍት

ወደ ቤተ መጻሕፍት

ምስለ ቢጽየ

ከጓደኛየ ጋር

ሠናይ ውእቱ

ጥሩ ነው

ድኅረ ቤተ መጻሕፍት አይቱ ውእቱ ዘትሐውር

ከቤተ መጻሕፍት በኋላ የት ትሄዳለህ

አሐውር ምስሌከ

አብሬህ እሄዳለሁ

ናሁ ምንተ መጽሐፈ ውእቱ ዘታነብብ

አሁን ምን መጽሐፍን ነው የምታነብ

ጌሠም በዓለ ሩፉኤል ውእቱ

ነገ የሩፉኤል በዓል ነው

ጽዋዕ ሀሎ ብዚል ውእቱ

ጽዋዕ አለ ማለት ነው

በል በምሴት ንትራከብ

በል በምሽት እንገናኝ

ለእመ ኢንትራከብ ሠናይ ንባብ

ኀበ ከኒሳ

ወደ ቤተክርስቲያን

ኦሆ

እሺ

ታሪከ ኢትዮጵያ

የኢትዮጵያን ታሪክ

አኮ በዓለ ሚካኤል ውእቱ

አይደለም የሚካኤል ነው

እወ ሀሎ

አዎ አለ

ዐአቅበከ

እጠብቅሀለሁ

ለክልኤነ

ካልአይ አንቀጽ፣ የትንቢት ወይም የአሁን ጊዜ

ክርስቶስ ይመጽእ ዳግመ ክርስቶስ ዳግመኛ ይመጣል

ዘይበልዕ ባሕቲቶ ይመውት ባሕቲቶ ብቻውን የበላ ብቻውን ይሞታል

ወትቀውም ንግሥት በየማንከ ንግሥት በቀኝህ ትቆማለች

የካልአይ አንቀጽ / የትንቢት ወይም የአሁን ጊዜ/ ዋና መታወቂያው ቅድመ መድረሻው ድምጽ መጠበቁ ነው።

ምሳሌ፣ ቀተለ -- ይቀትል

14. ትእዛዝ አንቀጽ

ፈኑ እደኅ ወያድኅነነ እጅህን ላክልን ያድነንም

ንዑ ኀቤየ ወደ እኔ ኑ

ሑሩ እምኔየ ከእኔ ሂዱ

ተንስኡ ለጸሎት ለጸሎት ተነሱ

አድኅን ሕዝበከ ወባርክ ርስተከ ህዝብህን አድን ርስትህንም ባርክ

15. አርእስት ንዑስ አንቅጽ

በአማርኛ መቀደስ፣ መጸለይ፣ መሄድ፣ መብላት ስንል መ የሚለው ቃል ንዑስ አንቀጽን ያመለክታል ማለት ነው።

ምሳሌ፣ ለወሊድ ሑረት ኀበ አዝማዲሃ / ለመውለድ ወደ ዘመዶቿ ሄደች/

ኖልዎ አበግዕ ይሑይስ እምኖልዎ አጣሊ / ፍየሎችን ከመጠበቅ በጎችን መጠበቅ ይሻላል/

ይህም ንዑስ ብዙ ዓይነት ሙያ አለው።

1. ሲሳብ / ተገብሮ ሲያናግር/

ምሳሌ፣ ብእሲ አብድ ይፈቅድ ነቢረ እም ገቢር

/ ሰነፍ ሰው ከመሥራት መቀመጥን ይመርጣል/

2. ይሳባል / ገቢር ሲያናግር/

ምሳሌ፣ አድኅነኒ እግዚኦ እም ሰሚዕ ነገረ እኩየ

/ አቤቱ ክፉ ነገርን ከመስማት አድነኝ/

3. አርእስት ያናብባል

ምሳሌ፣ አድኅነኒ እግዚኦ እም ሰሚዐ ነገር እኩይ

4. ባለቤት ይሆናል

ምሳሌ፣ ቀቲል ተከስተ በአውደ ኲናት / መጋደል በጦር ሜዳ ታየ /

የንኡሳን አንቀጽ ርባታ

ምሳሌ 1 ቀቲሎት / አርእስት/

ቀቲሎቱ	መግደሉ	ቀቲሎቶሙ	መግደላቸው
ቀቲሎታ	መግደሏ	ቀቲሎቶን	መግደላቸው
ቀቲሎትከ	መግደልህ	ቀቲሎትክሙ	መግደላችሁ
ቀቲሎትኪ	መግደልሽ	ቀቲሎትክን	መግደላችሁ
ቀቲሎትየ	መግደሌ	ቀቲሎትነ	መግደላችን

ምሳሌ 2 ቅትለት / ሳቢ ዘር/

ቅትለቱ	አገዳደሉ	ቅትለቶሙ	አገዳደላቸው
ቅትለታ	አገዳደሏ	ቅትለቶን	አገዳደላቸው
ቅትለትከ	አገዳደልህ	ቅትለትክን	አገዳደላችሁ
ቅትለትየ	አገዳደሌ	ቅትለትነ	አገዳደላችን

ማሳሰቢያ፣ የስም ዝርዝር ርባታ ምንጊዜም በዚህ መልክና መጠን መሆኑን ማስታወስ ይጠቅማል።

ማጠቃለያ

ቀዳማይ አንቀጽ	ንዑስ አንቀጽ	ንዑስ አንቀጽ ሲዘረዘር
ቀተለ	ቀቲል(to kill)	ቀቲሎትከ/ መግደልህ/ ቀቲሎትኪ / መግደልሽ/
መሐለ	ምሒል	ምሒሎትከ / መማልህ/ ምሒሎቱ /መማሉ/

/ አርእስት ሲዘረዘር አስቀድሞ በ “ ት” እንደሚጨርስ / ምሳሌ ቀቲሎትከ፣ ቀቲሎትኪ . . ./ አስተውል።

ዘንድ አንቀፅ ፣ እንዲ አንቀጽ፣ ሊ አንቀጽ

አማርኛ 1. ይመጣ ዘንድ፣ ይገድል ዘንድ፣ ይፈውስ ዘንድ . . .

2. እንዲመጣ፣ እንዲገድል፣ እንዲፈውስ . . .

3. ሊመጣ፣ ሊገድል፣ ሊፈውስ፣ ሊአስቀድስ

ምሳሌ አንተ ተአምን በእግዚአብሔር ትረስ / ትወርስ ዘንድ/ መንግስተ ሰማያት

ናክብር አባነ ወእመነ ንርከብ በረከተ እም አምላክነ

ቁሙ· ቅድመ ቤተክርስቲያን ትሰግዱ ለእግዚአብሔር

ዘንድ አንቀጽ / ዝርዝር ርባታ/

ውእቱ	ይቅትሎ	ይገድለው ዘንድ፣	እንዲገድለው፣ ሊገድለው
	ይቅትላ	ይገድላት ዘንድ፣	እንዲገድላት፣ ሊገድላት
	ይቅትልከ	ይገድልህ ዘንድ፣	እንዲገድልህ፣ ሊገድልህ
	ይቅትልኪ	ይገድልሽ ዘንድ፣	እንዲገድልሽ፣ ሊገድልሽ
	ይቅትለኒ	ይገድለኝ ዘንድ፣	እንዲገድለኝ፣ ሊገድለኝ
	ይቅትሎሙ·	ይገድላቸው ዘንድ፣	እንዲገድላቸው፣ ሊገድላቸው
	ይቅትሎን	ይገድላቸው ዘንድ፣	እንዲገድላቸው፣ ሊገድላቸው
	ይቅትልክሙ·	ይገድላችሁ ዘንድ፣	እንዲገድላችሁ፣ ሊገድላችሁ
	ይቅትልክን	ይገድላችሁ ዘንድ፣	እንዲገድላችሁ፣ ሊገድላችሁ
	ይቅትለነ	ይገድለን ዘንድ፣	እንዲገድለን፣ ሊገድለን

ውእቶሙ·	ይእቲ	ውእቶን
ይቅትልዎ	ትቅትሎ	ይቅትላሁ
ይቅትልዋ	ትቅትላ	ይቅትላሃ
ይቅትሉከ	ትቅትልከ	ይቅትላከ
ይቅትሉኪ	ትቅትልኪ	ይቅትላኪ
ይቅትሉኒ	ትቅትለኒ	ይቅትላኒ
ይቅትልዎሙ·	ትቅትሎሙ·	ይቅትላዖሙ·
ይቅትልዎን	ትቅትሎን	ይቅትላዖን
ይቅትሉክሙ·	ትቅትልክሙ·	ይቅትላክሙ·
ይቅትሉክን	ትቅትልክን	ይቅትላክን
ይቅትሉነ	ትቅትለነ	ይቅትላነ

አንተ	አንቲ	አንትን
ትቅትሎ	ትቅትሊዮ	ትቅትላሁ
ትቅትላ	ትቅትሊያ	ትቅትላሃ
ትቅትላኒ	----------	----------
ትቅትሎሙ·	----------	----------

ትቅትሎን	ትቅትሊዮሙ	ትቅትላሆሙ
ትቅትለነ	ትቅትሊዮን	ትቅትላሆን
	---	---
	---	---
	---	---
	ትቅትሊነ	ትቅትላነ

አነ	ንሕነ
እቀትሎ	ንቅትሎ
እቅትላ	ንቅትላ
እቅትልከ	ንቅትልከ
እቅትልኪ	ንቅትልኪ
---	---
እቅትሎሙ	ንቅትሎሙ
እቅትሎን	ንቅትሎን
እቅትልክሙ	ንቅትልክሙ
እቅትልክን	ንቅትልክን
---	---

ቦዝ አንቀጽ

የሚያመለክተው በልቶ፣ ጠጥቶ፣ ገድሎ፣ ገድላ፣ በልተን . . . የሚለውን ሰዋሰዋዊ መ.ያ ነው።

<u>ምሳሌ</u>:-

ቀቲሎ	ገድሎ	ቀቲሎሙ	ገድለው
ቀቲላ	ገድላ	ቀቲሎን	ገድለው
ቀቲለከ	ገድለህ	ቀቲለክሙ	ገድላችሁ
ቀቲለኪ	ገድለሽ	ቀቲለክን	ገድላችሁ
ቀቲልየ	ገድየ	ቀቲለነ	ገድለን

ዝርዝር ርባታ

ውእቱ	ቀቲሎሁ	ገድሎት	ቀቲሎሆሙ	ገድሏቸው
	ቀቲሎሃ	ገድሏት	ቀቲሎሆን	ገድሏቸው

ቀቲሎከ	ገድሎህ	ቀቲሎክሙ	ገድላችሁ
ቀቲሎኪ	ገድሎሽ	ቀቲሎክን	ገድሏችሁ
ቀቲሎየ/ኒ/	ገድሎኝ	ቀቲሎነ	ገድሎን

የውእቱን መንገድ ተከተል

እመ·ንቱ	ቀቲሎመ·ሁ	ቀቲሎመ·ሆመ·
	ቀቲሎመ·ሃ	ቀቲሎመ·ሆን
	ቀቲሎመ·ከ	ቀቲሎመ·ክመ·
	ቀቲሎመ·ኪ	ቀቲሎመ·ክን
	ቀቲሎመ·ኒ	ቀቲሎመ·ነ

ይእቲ	ቀቲላሁ	ቀቲላሆመ·	እማንቱ	ቀቲሎንሁ	ቀቲሎንሆመ·
	ቀቲላሃ	ቀቲላሆን		ቀቲሎንሃ	ቀቲሎንሆን
	ቀቲላከ	ቀቲላክመ·		ቀቲሎንከ	ቀቲሎንክመ·
	ቀቲላኪ	ቀቲላክን		ቀቲሎንኪ	ቀቲሎንክን
	ቀቲላኒ	ቀቲላነ		ቀቲሎንኒ	ቀቲሎመ·ነ

አንተ	ቀቲለከሁ	ቀቲለከሆመ·	አንትመ·	ቀቲለክመ·ሁ	ቀቲለክመ·ሆመ·
	ቀቲለከሃ	ቀቲለከሆን		ቀቲለክመ·ሃ	ቀቲለክመሆን
	--	--		--	--
	--	--		--	--
	ቀቲለከኒ	ቀቲለከነ		ቀቲለክመ·ኒ	ቀቲለክመ·ነ

አንቲ	ቀቲለኪ·ሁ	ቀቲለኪ·ሆመ·	አንትን	ቀቲላክንሁ	ቀቲላክንሆመ·
	ቀቲለኪ·ሃ	ቀቲለኪ·ሆን		ቀቲለክንሃ	ቀቲላክንሆን
	--	--		--	---
	--	--		--	--
	ቀቲለኪ·ኒ	ቀቲለኪ·ነ		ቀቲላክንኒ	ቀቲላክንነ

አነ	ቀቲልየሁ	ቀቲልየሆሙ	ንሕነ	ቀቲለነሁ	ቀቲለነሆሙ
	ቀቲልየሃ	ቀቲለየሆን		ቀቲለነሃ	ቀቲለነሆን
	ቀቲለየከ	ቀቲልየክሙ		ቀቲለነከ	ቀቲለነክሙ
	ቀቲልየኪ	ቀቲልየክን		ቀቲልነኪ	ቀቲለነክን
	--	--		--	---

ምሳሌ ነቢሮ ተንስአ --- ተቀምጦ ተነሳ

ቀቲሎ አምሠጠ--- ገድሎ አመለጠ

ቀዊመከ ዘምር --- ቁመህ ዘምር

ሰጊድየ እጼሊ -- ሰግጀ እጸልያለሁ

አዛምድ / አስተጻምር / አስተዛምድ/

1. ጎደረ ቀዲሶ ኪያሃ ሀ. ዘንድ አንቀጽ
2. መዊትሰ ኢትመውት አላ ተሐመም ለ. ካልዕይ አንቀፅ
3. ወእንዘ ይወርድ እምደብር ተለውዎ ሰብእ ብዙኀን ሐ. ቀዳማይ አንቀፅ
4. ዑቅ ኢትንግር ወኢለመኑሂ መ. ቀዳማይ አንቀፅ
5. ወቀሪባ ሰገደት ሎቱ አንዘ ትብል እግዚኦ አድኅነኒ ሠ. ዘንድ አንቀፅ
6. ይኩንኪ / ይሁንሽ/ በከመ ተአመንኪ ረ. ንዑስ አንቀፅ
7. ወትወልድ ወልደ ወትሰምዮ ስሞ ኢየሱስሃ ሰ. ቦዝ አንቀፅ
8. ወተንሲኦ ዮሴፍ እምንዋሙ በከመ አዘዞ መልአክ
9. እግዚአብሔር ክስት ንብረትየ / ነበረ--ተቀመጠ/ ወተንስኦትየ

ወደ ግእዝ ለውጥ / ወልጥ ነበ ልሳነ ግእዝ/

1. አምላኬን ዘወትር ማመስገን እፈልጋለሁ፡፡
2. አምላክ ሆይ ሥራየን አትየው በቸርነትህ አስበኝ እንጂ፡፡
3. እናትና አባትህን አክብር፡፡
4. ወደፊተና እንዳትገቡ ተግታችሁ ጸልዩ፡፡

5. ማርያምሰ የማይቀሚትን በጎ እድል መረጠች፡፡

6. ትጉህ ሰው ከማውራት መሥራትን ይመርጣል፡፡

7. መጽሐፍ ከማንበብ የሚሻል ዙረት የለም፡፡

8. መግደላችሁ ታወቀባችሁ፡፡

9. ሥጋውን በልቶ ደሙን ጠጥቶ የተገኘ ሰው እንዴት የተባረከ ነው፡፡

10. አይሁድ አምላካቸውን ሰቀሉ፡፡

11.ማርያም እናታችን ክርስቶስን ወለደችው፡፡

12.እሰኪ ዝም በሉ በሀሜት አትግደሏቸው፡፡

13.ግብዞች አንሁን ይልቁንስ ትሁቶች እንሁንና በምግባር እንታነጽ ወገኖች፡፡

14.ኃይልን እስክናገኝ ድረስ በሃይማኖታችን እንጽና፡፡

15.ቁሜ እጸልያለሁ / እጼሊ/

<u>I ምላዕ ለእሉ መካናት እለ አልቦሙ ቃላት / የሚከተሉትን ባዶ ቦታዎች ሙላ/</u>

ውእቱ	ቀዳማይ/ሀላፊ	አፍራሽ	ካልዐይ/የትንቢት	አፍራሽ	ትዕዛዝ	አፍራሽ
ውእቱ	ቀተለ	ኢቀተለ	ይቀትል	ኢይቀትል	ይቅትል	ኢይቅትል
ይእቲ	----	ኢቀተለት	-----	------	ትቅትል	ኢትቅትል
አንተ	ቀተልከ	ኢቀተልከ	ትቀትል	ኢትቀትል	-----	ኢትቅትል
አንቲ	---	---	---	----	ቅትሊ	ኢትቅትሊ
አነ	ቀተልኩ	ኢቀተልኩ	እቀትል	ኢይቀትል	--------	ኢይቅትል
ውእቶሙ	----	-----	-----	ኢይቀትሉ	ይቅትሉ	-------
ውእቶን	ቀተላ	ኢቀተላ	ይቀትላ	------	ይቀትላ	ኢይቅትላ
አንትሙ	ቀተልክሙ	--------	-------	ኢትቀትሉ	ትቅትሉ	ኢትቅትሉ
አንትን	---------	ኢቀተልክን	ትቀትላ	ኢትቀትላ	ትቅትላ	ኢትቅትላ
ንሕነ	ቀተልነ	ኢቀተልነ	------	ኢንቀትል	ንቅትል	--------

II <u>የሚከተሉትን ግሶች በዐቢይ እርባታ በአስሩ መራህያን አርባ፡፡</u>

ቀደሰ፣ አእመረ፣ ነጸረ፣ ሖረ፣ ቆመ፣ ገብረ፣ ተንበለ፣ ሤመ

III <u>ቀደሰ የሚለውን ግስ እየተጠቀምክ በአምስቱ አዕማድ አርባ</u>

<u>*17.የዐቢይ አንቀጽ እርባታን መንገድ በቀተለ ስንመለከት*</u>

1.	ውእቱ	ቀተለ	እርሱ ገደለ	ውእቱ ቀተለኪ	ቀተለክሙ
		ቀተሎ	እርሱ ገደለው	ቀተለኒ	ቀተለክን
		ቀተላ	እርሱ ገደላት	ቀተሎሙ	ቀተለነ
		ቀተለከ	እርሱ ገደለህ	ቀተሎን	
		ይቀትል	እርሱ ይገድላል	ይቀትለኪ	ይቀትለክሙ
		ይቀትሎ	እርሱ ይገድለዋል	ይቀትለኒ	ይቀትለክን
		ይቀትላ	እርሱ ይገድላታል	ይቀትሎሙ	ይቀትለነ
		ይቀትለከ	እርሱ ይገድልሀል	ይቀትሎን	
2.	ይእቲ	ቀተለት	ገደለች	ይእቲ ትቀትል	ትገድላለች
		ቀተለቶ	ገደለችው	ትቀትሎ	ትገድለዋለች
		ቀተለታ	ገደለቻት	ትቀትላ	ትገድላታለች
		ቀተለተከ	ገደለችህ	ትቀትለከ	ትገድልሀለች
		ቀተለተኪ	ገደለችሽ	ትቀትለኪ	ትገድልሻለች
		ቀተለተኒ	ገደለችኝ	ትቀትለኒ	ትገድለኛለች
		ቀተለቶሙ	ገደለቻቸው	ትቀትሎሙ	ትገድላቸዋለች
		ቀተሎቶን	ገደለቻቸው / ለሴት/	ትቀትሎን	ትገድላቸዋለች/ለሴት
		ቀተለተክሙ	ገደለቻችሁ	ትቀትለክሙ	ትገድላችኋለች
		ቀተለተክን	ገደለቻችሁ/ለሴት/	ትቀትለተክን	ትገድላችኋለች
		ቀተለተነ	ገደለችን	ትቀትለነ	ትገድለናለች
3.	አንተ	ቀተልከ	ገደልህ	አንተ ትቀትል	ትገድላለህ

	ቀተልኮ	ገደልኸው	ትቀትሎ	ትገድለዋህ
	ቀተልካ	ገደልኻት	ትቀትላ	ትገድላታለህ
	--	--	-	-
	ቀተልክኒ	ገደልኸኝ	ትቀትለኒ	ትገድለኛለህ
	ቀተልኮሙ	ገደልኻቸው	ትቀትሎሙ	ትገድላቸዋለህ
	ቀተልኮን	ገደልኻቸው	ትቀትሎን	ትገድላቸዋለህ
	-	-	-	-
	ቀተልክነ	ገደልኸን	ትቀትለነ	ትገድለናለህ

4.	አንቲ	ቀትልኪ	ገደልሽ	አንቲ	ትቀትሊ	ትገድያለሽ
		ቀተልኪዩ	ገደልሸው		ትቀትሊዮ	ትገድይዋለሽ
		ቀተልኪያ	ገደልሻት		ትቀትሊያ	ትገድያታለሽ
		ቀተልኪኒ	ገደልሸኝ		ትቀትሊኒ	ትገድይልኛለሽ
		ቀተልኪዮ	ገደልሻቸው		ትቀትሊዮሙ	ገድያቸዋለሽ
		ቀተልኪዮን	ገደልሻቸው		ትቀትሊዮን	ትገድያቸዋለሽ
		ቀተልኪነ	ገደልሽን		ትቀትሊነ	ትገድይናለሽ

5.	አነ	ቀተልኩ	ገደልኹ	አነ	አቀትል
		ቀተልክዎ	ገደልኹት		እቀትሎ
		ቀተልክዋ	ገደልኺት		እቀትላ
		ቀተልኩከ	ገደልኹህ		እቀትለከ
		ቀተልኩኪ	ገደልኹሽ		እቀትለኪ
		ቀተልክዎሙ	ገደልኺቸው		እቀትሎሙ
		ቀተልክዎን	ገደልኺቸው		እቀትሎን
		ቀተልኩክሙ	ገደልኺችሁ		እቀትለክሙ
		ቀተልኩክን	ገደልኺችሁ		እቀትለክን

<u>ከዚህ በታተ ያሉትን ከላይ በተሠራው መሠረት ሙላ</u>

ውእቶሙ	ቀተሉ
	ቀተልዎ
	ቀተልዋ
	ቀተሉከ
	ቀተልዎን
	ቀተሉነ
	ቀተልዎሙ
	ቀተሉክሙ
	ቀተሉክን
	ቀተሉነ

ውእቶሙ	ይቀትሉ
	ይቀትልዎ
	ይቀትልዋ
	ይቀትሉከ
	ይቀትሉኪ
	ይቀትሉኒ
	ይቀትልዎን
	ይቀትሉክሙ
	ይቅተሉክን
	ይቅትሉነ

ውእቶን	ቀተላ
	ቀተላሁ
	ቀተላሃ
	ቀተላከ
	ቀተላኪ
	ቀተላሆሙ
	ቀተላሆን
	ቀተላክሙ
	ቀተላክን
	ቀተላነ

ውእቶን	ይቀትላ
	ይቀትላሁ
	ይቀትላሃ
	ይቀትላከ
	ይቀትላኪ
	ይቀትላኒ
	ይቀትላሆን
	ይቀትላክሙ
	ይቀትላክን
	ይቀትላነ

አንትሙ	ቀተልክሙ
	ቀተልክምዎ
	ቀተልክምዋ
	-
	-
	ቀተልክሙነ

እንትሙ	ትቀትሉ
	ትቀትልዎ
	ትቀትልዋ
	-
	-
	ትቀትሉነ

አንትን	ቀተልክን	አንትን	ትቀትላ
	ቀተልክናሁ		ትቀትላሁ
	ቀተልክናሃ		ትቀትላሃ
	ቀተልክናነ		ትቀትላነ

ንሕነ	ቀተልነ	ንሕነ	ንቀትል
	ቀተለናሁ፣ ቀተልና		ንቀትሎ
	ቀተልናሃ		ንቀትላ
	ቀተልናከ		ንቅትለከ
	ቀተልናኪ		ንቀትለኪ
	ቀተለናሆሙ		ንቀትሎሙ
	ቀተልናሆን		ንቅትሎን
	ቀተልናክሙ		ንቅትለክሙ
	ቀተልናክን		ንቅትለክን

<u>አፅማድ / ምስሶዎች/</u>

አምስት አፅማድ የሚባሉት የሚከተሉት ናቸው፡፡

ሀ. ቀተለ / አድራጊ/ ገደለ

ለ. አቅትለ / አስደራጊ/ አጋደለ

ሐ. አስተቃተለ/ አደራራጊ/ አገዳደል

መ. ተቀትለ / ተደራጊ/ ተገደለ

ሠ. ተቃተለ / ተደራራጊ/ ተገዳደለ

ከ መ እና ከ ሠ በስተቀር ሌሎቹ ገቢር / የሚሳቡ/ አናቅጽ ናቸው፡፡

የአፅማድ መለስተኛ ርባታ በአሥሩ መራሕያን፡-

ውእቱ	ቀተለ	ይቀትል	ይቅትል	ይቅትል
	አቅተለ	ያቀትል	ያቅትል	ያቅትል
	አስተቃተለ	ያስተቃትል	ያስተቃትል	ያስተቃትል
	ተቀትለ	ይትቀተል	ይትቀተል	ይትቀተል

	ተቃተለ	ይትቃተል	ይትቃተል	ይትቃተል
ውእቶሙ	ቀተሉ	ይቅትሉ	ይቅትሉ	ይቅትሉ
	አቅተሉ	ያቀትሉ	ያቅትሉ	ያቅትሉ
	አስተቃተሉ	ያስተቃትሉ	ያስተቃትሉ	ያስተቃትሉ
	ተቀትሉ	ይትቀተሉ	ይትቀተሉ	ይትቀተሉ
	ተቃተሉ	ይትቃተሉ	ይትቃተሉ	ይትቃተሉ

ሌሎችንም መራሕያን በዚሁ መልክ አርባ፡፡

<u>የአፅማድ ቦዝ አንቀጽ</u>

ውእቱ ቀቲሎ/ ገድሎ/ ፤ አቅቲሎ/ አጋድሎ/ ፤ አስተቃቲሎ/ አገዳድሎ/ ፤ ተቀቲሎ/ ተገድሎ/ ፤ተቃቲሎ/ ተጋድሎ/

ይእቲ	ቀቲላ	አቅቲላ	አስተቃቲላ	ተቀቲላ	ተቃቲላ
አንተ	ቀቲለከ	አቅቲለከ	አስተቃቲለከ	ተቀቲለከ	ተቃቲለከ
አንቲ	ቀቲለኪ	አቅቲለኪ	አስተቃቲለኪ	ተቀቲለኪ	ተቃቲለኪ
አነ	ቀቲልየ	አቅቲልየ	አስተቃቲልየ	ተቀቲልየ	ተቃቲልየ
እመ‹ንቱ	ቀቲሎሙ	አቅቲሎሙ	አስተቃቲሎሙ	ተቀቲሎሙ	ተቃቲሎሙ
እማንቱ	ቀቲሎን	አቅቲሎን	አስተቃቲሎን	ተቀቲሎን	ተቃቲሎን
አንትሙ	ቀቲለክሙ	አቅቲለክሙ	አስተቃቲለክሙ	ተቀቲለክሙ	ተቃቲለክሙ
አንትን	ቀቲለክን	አቅቲለክን	አስተቃቲለክን	ተቀቲለክን	ተቃቲለክን
ነሕነ	ቀቲለነ	አቅቲለነ	አስተቃቲለነ	ተቀቲለነ	ተቃቲለነ

የግስ አገባብ / አወራረድ/ እንዴት እንደሚመስል በፊት ተመልክተናል፡፡ ለምሳሌ ያህል ደግሞ ከ5ቱ አእማድ አቅትለ የሚለውን እንይ

አቅተለ = አስገደለ / ቀዳማይ/

ያቀትል = ያስገድላል / ካልአይ/

ያቅትል = ያስገድል ዘንድ / ዘንድ አንቀፅ/

ያቅትል = ያስገድል / ትእዛዝ/

አቅታሊ = አስገዳይ / የሚያስገድል/

አቅታልያን = አስገዳዮች / የሚያስገድሉ

አቅታሊት = አስገዳዩ / የምታስገድል

አቅታልያት = አስገዳዮች / የሚያስገድሉ

አቅቲሎ = አስገድሎ

አቅቲላ = አስገድላ

“ ይቤ” ---አለ

1. የዚህ ግስ አካሄድ ከሌሎች ግሶች አካሄድ ጥቂት ለየት ይላል። ልዩነቱም የቀዳማይ / የኃላፊ/ መልክ ሳይኖረው ትርጉሙ ኃላፊ መሆኑ ነው ። ከስምንቱ የግስ አርእሰት ጋር አለመመሳሰልነት ስላለው ነው። የሚጀምረውም በሳድስ ነው፤ “ይ” ይላል። የሚጨርሰውም በሐምስ ነው “ ቤ” ይላል በአጠቃላይ “ ይቤ” ሲል ካልአይ አንቀጽ ይመስላል።

   ይቤ እግዚአብሔር በኦሪት “ አክብር አባከ ወእመከ”

   / እግዚአብሔር በኦሪት “ እናትና አባትህን አክብር” አለ/

   ይቤ ክርስቶስ “ ተፋቀሩ በበየናቲክሙ”

   ትቤ ማርያም “ ጎድግ ሎሙ ኃጢአቶሙ”

   ትቤ ብእሲተ እግዚኡ “ ነዐ ስክብ ምስሌየ”

   አንተ ትቤ “ እወ፣ እወ፣ ወአነ እቤ “ አኮ አኮ”

   አንተ ትቤ ሖርኩ ኀበ ብሔርየ ወአነ እቤ “ መጻእኩ እምብሔርየ”

   አንቲ ትቤሊ “ ነዐ ኀቤየ እስመ አነ እምከ ዘወለድኩከ”

አንቲ ትቤ “ ዘአንበበ ተአምርየ ይድኅን”

ውእቶሙ ይቤሉ “ አንተ ኮንከ ረድኡ ለሙቱ፣ ወንሕነሰ አርዳኢሁ ለሙሴ ንሕነ”

ውእቶን ይቤላ “ ናሁ እመታቲነ አፍቀሩ አንስተ ካልእተ፣ ምንተ ይግበር ይእዜ”

አንትሙ ትቤሉ “ ውሉደ አብርሃም ንሕነ” ወግብርክሙሰ እምእኩይ ውእቱ

አንንነ ትቤላ “ንሕነ ሰናያት ንሕነ” ወእምታቲክንሰ ይቤሉ“ አንስቲነ /አንስቲያነ/ ሰናይት”

ንሕነ ንቤ “ ንሕነ ኃያላን ወአጽራሪነ ይቤሉ” አኮ ኃያላን አንትሙ።

ነጠላ	ብዙ
ውእቱ ይቤ = እሱ አለ	ውእቶሙ ይቤሉ =እነሱ አሉ
ይእቲ ትቤ = አለች	ውእቶን ይቤላ = አሉ
አንተ ትቤ = አልክ	አንትሙ ትቤሉ = አላችሁ
አንቲ ትቤ = አልሽ	አንትን ትቤላ = አላችሁ
አነ እቤ = አልኩ	ንሕነ ንቤ = አልነ

2. “ ይቤ” ዝርዝር ሲጠቅስ

ውእቱ ይቤሎ “ ተንሰእ” --- እሹ አለው “ ተነሣ”

ይቤሎ እግዚእ ለእግዚእየ “ ንበር በየማንየ” ጌታ ለጌታየ አለው “ በቀኜ ተቀመጥ”

	ነጠላ	ነጠላ	ብዙ	ብዙ
ውእቱ	ይቤሎ	ለሱ/ እሱ አለው	ይቤሎሙ	አላቸው
	ይቤላ	አላት	ይቤሎን	አላቸው / ለሴት
	ይቤለከ	አለህ	ይቤለክሙ	አላችሁ
	ይቤለኪ	አለሽ	ይቤለክን	አላችሁ / ለሴት
	ይቤለኒ	አለኝ	ይቤለነ	አለነ
ይእቲ	ትቤሎ	እሱን/ለሱ አለችው	ትቤሎሙ	አለቻቸው
	ትቤላ		ትቤሎን	አለቻቸው
	ትቤለከ ለከ		ትቤለክሙ	አላቻችሁ
	ትቤለኪ ለኪ		ትቤለክን	አለቻችሁ
	ትቤለኒ ሊተ		ትቤለነ	አለችን
አንተ	ትቤሎ	አልኻው	ትቤሎሙ	አልኻቸው
	ትቤላ	አልኻት	ትቤሎን	አልኻቸው

	ትቤለኒ	አልኸኝ		ትቤለነ	አልኸን
አንቲ	ትቤሊዮ	አልሸው		ትቤሊዮሙ	አልሻቸው
	ትቤሊያ	አልሻት		ትቤሊዮን	አልሻቸው
	ትቤልኒ	አልሺኝ		ትቤልነ	አለችን
አነ	እቤሎ	አልኹት		አቤሎሙ	አልኺቸው
	እቤላ	አልኺት		እቤሎን	አልኺቸው/ ለሴት/
	እቤለከ	አልኹህ		እቤለክሙ	አልኺችሁ
	እቤለኪ	አልኹሽ		እቤለክን	አልኺችሁ / ለሴት/
ውእቶሙ	ይቤልዎ	አሉት		ይቤልዎሙ	አሉዋቸው
	ይቤልዋ			ይቤልዎን	
	ይቤሉከ			ይቤሉክሙ	
	ይቤሉኪ			ይቤሎክን	
	ይቤሉኒ			ይቤሉነ	
ውእቶን	ይቤላሁ	አሉት		ይቤላሆሙ	አሉዋቸው
	ይቤላሃ			ይቤላሆን	
	ይቤላከ			ይቤላክሙ	
	ይቤላኪ			ይቤላክን	
	ይቤላኒ			ይቤላነ	
አንትሙ	ትቤልዎ	አላችሁት		ትቤልዎሙ	አላችኋቸው
	ትቤልዋ			ትቤልዎን	
	--			--	
	--			--	
	ትቤሉኒ			ትቤሉነ	

አንትን	ትቤላሁ	አላችሁት	ትቤላሆሙ	አላችኂቸው
	ትቤላሃ		ትቤላሆን	
	--		---	
	--		---	
	ትቤላኒ		ትቤላነ	

ንሕነ	ንቤሎ	አልነው	ንቤሎሙ	አልናቸው
	ንቤላ		ንቤሎን	
	ንቤለከ		ንበለክሙ	
	ንቤለኪ		ንብለክን	

ምልማድ

ወልጥ ኀበ ልሳነ አምሃራ

ይቤላ ወልድ ለእሙ “ አይቱ አቡየ”

ወይቤላ ክርስቶስ ለእሙ “ ነዋ ወልድኪ ዮሐንሰ” / ነዋ ---እነሆ፣ አነሆው/

ወይቤሎ ለውእቱኒ ነያ እምነ / ነያ - አነኂት/

ንቤላ ለድንግል “ ሰአሊ ለነ ምሕረተ ኀበ ፍቁር ወልድኪ”

ወይቤሎ እግዚእ ኢየሱስ ለዘለምጽ” ንጻሕ እምለምጽከ”

ይቤሎሙ ለሐዋርቲሁ “ ሑሩ ወመሀሩ ኩሎ አሕዛበ”

ወይቤሎሙ እግዚእ ኢየሱስ “ አኮ ዘሞተ ዝ ሕፃን”

ወይቤላ ለወለት “ ሃይማኖትኪ አሕየወተኪ” / ሃይማኖትሽ አዳነችሽ

ወለእመ መጽኡ ኀቤሁ እሙንቱ ዕውራን ይቤሎሙ “ በከመ ሃይማኖትክሙ ይኩን ለክሙ”

ወፈሪሣውያንሰ ይቤሉ “ በኃይለ አጋንንት ያወጽእ አጋንንተ”

ወይቤሎሙ ለአርዳኢሁ “ ኩኑ እንከ ጠቢባነ ከመ አርዌ ምድር ወየዋሃነ ከመ ርግብ”

ትቤለኒ እምየ “ ተመየጥ ኀበ ቤትከ ወአንብብ መጻሕፍቲከ”

ትቤሎሙ ጥበብ ለውሉደ “ ትልው አሰርየ” / አሰር፣ ኩቴ፣ ዱካ/

ወቆመ ኢየሱስ ቀድሜሆሙ ለመልአከ አሕዛብ፣ ወመልአከ አሕዛብ ይቤሎ / ለክርስቶስ/

“ አንተኑ ንጉሦሙ ለአይሁድ “ / መልአክ---- ገኘር/

ወይቤሎ ኢየሱስ “ አነተ ትቤ”

ወይቤሎሙ “ ሑሩ ውስተ ኩሉ ዓለም ወስበኩ ወንጌለ ለኩሉ ፍጥረት”

ነጠላ ግስ ዘርና ነባር (Dictionary)

የሀ ነጠላ ግስ

ሎሀ	ጻፈ	ጸንሐ	ቆየ፣ አደበ፣ሸመቀ
መርሐ	መራ	ጼሐ	ጠረገ
ሰርሐ	አቀናና፣ አከናወነ	ፈልሐ	ፈላ
ሰብሐ	አመሠገነ	ፈርሐ	ፈራ
ሰብሐ	ሰባ	ፈትሐ	ፈረደ
በዝሐ	በዛ		
በጽሐ	ደረሰ	ዘር ነባር	
ተግሀ	ተጋ	ናሁ	እነሆ / አሁን/
ተፈሥሀ	ደስ አለው	ኤሎሄ	ስመ አምላክ
ነስሀ	ተመለሰ	ጥሀ	ኮክ
ነቅሐ	ነቃ ነዳ	ረብሕ	ረብ
ገቅሐ	ተነሣ፣ ተጋ	ተይሕ	ተይ
ነብሐ	ጮኸ	ርህሩህ	ርህሩህ
ነግሀ	ነጋ	በሊሕ	ስለት
ነጽሐ	ንጹሕ ሆነ	ብዙሕ	ብዙ
ኖኀ	ረዘመ	አፈ ጽባሕ	ንጋት / ወገግታ/
አምኀ	እጅ ነሳ	ወርሀ	ጨረቃ / ወር/
ክልሐ	ጮኸ	ጎህ	ንጋት / ብርሃን/
ለብሐ	አረደ	አንቆቀጥጥ	ዕንቁላል
ጎህ	ነጋ	አሆ	እሺ፣ በጀ፣በጎ
ጠብሐ	አረደ፣ በለተ		
ጸርሐ	ጮኸ		
ጸብሐ	ጠለቀ		

የለ ነጠላ ግሰ

		ሐቀለ	ቀማ
ሐከለ	ጫነ		
ሐየለ	በረታ	ቀጸላ	ዘውድ፣ አክሊል

መገለ	መገለ
ሰሐለ	ሳለ
ሰቀለ	ሰቀለ
ሰአለ	ለመነ
ሠዐለ	ሳለ፣ፈጠረ
ቀለ	ቀለለ
ቀተለ	ገደለ
ቁልቁለ	ዘቀዘቀ
በልበለ	አረጀ
በስለ	በሰለ
ብህለ	አለ
ተንስአ	ተነሳ
ተልዐለ	ከፍከፍ አለ
ተስአለ	ተጠያየቁ
ተግሃለ	ይቅር አለ
ተቀጸለ	ተቀዳጀ
ተበቀለ	ቂም ያዘ
ተከለ	ተከለ
ተፈወለ	ቁንጥር አለ
ነደለ	ነደለ፣በሳ
አለለ	አለሌ ሆነ
አንጦለለ	ጋረደ
ዔለ	ዞረ
ከለለ	ጋረደ
ከፈለ	ከፈለ
ክህለ	ቻለ
ወዐለ	ዋለ

ተኩላ	ተኩላ አጣቂ ጸላት
ሃሌ	እምቅድመዓለም የነበረ
ሎግሌ	ከፍታ ሰማይ
ቢረሌ	ብርሌ፣ ዕንቁ ማርያም
አሌ	ወዮ
እገሌ	እገሌ፣ እከሌ
ወይሌ	ልቅሶ
መስእል	ለማኝ፣ አማጣኝ
መርጡል	ተራራ
መተንክል	ለማኝ፣ አማላጅ
ማዕበል	የባሕር ሞገድ
ምስል	ጣኦት፣ ምስል
ምጽሐል	ሰሌዳ
ሰይል	አራስ ልጅ፣ ጨቅላ
በቅል	በቅሎ
ብሂል	ማለት
ዐቅል	አእምሮ
ኮል	እንኮይ፣ ሎሚ
ጸበል	ትቢያ
ሀሎ	አለ

<u>የመ ነጠላ ግሰ</u>

ሐለመ	አለመ
ሐመ	ታመመ
ሐመመ	ተመቀኘ
ሐተመ	አተመ
ሐከመ	ብልሀተኛ ሆነ
ለኀመ	ዘጋ
ሠረመ	ረግረግ ሆነ

ገንጸለ	ገለበጠ
ጠለ	ለመለመ
ፀዐለ	ሰደበ፣ አክፋፋ
ፈተለ	ፈተለ
ፈደለ	ጻፈ

ዘርና ካባር

ለ	በቁመ፡፣ን
ለለ	እየ
መንገለ	ወደ፣ ዘንድ
ምስለ	ጋራ
በቀለ	ስለ፣እንደ
ተከለ	ፈንታ፣ ያህል
እንበለ	ያለ፣ አሉታ፣ ሰ
እላ	የ፣እለ፣እነ
ጠሊ	የ፣እለ፣እነ
ጠንቋሊ	ጠንቋይ
ሰረገላ	ሰረገላ

ጠዐመ	ቀመ
ጥዕመ	ጣፈጠ
ጸልመ	ጠቆረ
ፈጸመ	ጨረሰ
ፍሕመ	ፋመ

ዘርና ካባር

ቅድመ	ፊት፡ ሳ
አመ	ጊዜ፣ በ
ሰዐመ	ሳመ
ቀለመ	ጻፈ
ቀሰመ	ሰቀመ
ቀደመ	ቀደመ
ቆመ	ቆመ
ተሰየመ	ተሾመ
ተሠጥመ	ዘገጠ፣ሠጠመ
ተርጎመ	ተረጎመ
ተቀየመ	ቂም ያዘ
ተደመ	ተደነቀ
ተጸመመ	አደናቀረ
ኖመ	ተኛ
አርመመ	ገዘም አለ
ዐቀመ	ፈጸመ፣ወሰነ፣ ደነገገ
ዐተመ	ተቆጣ
አነመ	ሰራ
አደመ	አማረ
ከረመ	ከረመ
ደክተመ	ደከመ
ደገመ	ደገመ
ገረመ	ተፈራ፣ረገመ

ዓሣ	ዓሣ
አበሳ	በደል
እንስሳ	እንሰሳ
ከኒሳ	ቤተ ክርስቲያን
ሐዋስ	ብልት፣መንቀሳቀስ
ልብስ	ልብስ
መልበስ	ልብስ

ዐቅመ	ያህል፣ስለ ልክ	ርሑስ	የራስ
		ነፋስ	ንፋስ
ዘማ	ጋለሞታ	ነፍስ	ነፍስ
ዕድሜ	ዕድሜ፣ ዘመን	ንዑስ	ትንሽ
ጊሜ	ጉም	ንጉሥ	ንጉሥ
ሐኪም	ወጌሳ፣ብልኽተኛ		
ሰላም	ሰላም፣ፍቅር		
ሰገም	ገብስ		
ዓለም	ዓለም ሰው፣ቀድሞ	አትሮንስ	ወንበር፣መንበር
እም	እናት	አናጉንስጢስ	አንባቢ፣ዲያቆን
እም	ከ፣ኪ፣ካ፣ክ፣በባ፣ይ	አንጢዲቶማርጦስ	ፀረ-ማርያም
ዮም	ዛሬ	አውኪያኖስ	ውቅያኖስ
ገዳም	ዱር፣ገዳም		
ጌሠመ	ነገ	ዋናስ	ዋልያ
ጸም	ጾም	ሶ	ጨዋታ
የሰ ነጠላ ግስ		የ ረ ነጠላ ግስ	
ሐረሰ	አረሰ	ሐብረ	ተባበረ
ሐየሰ	ተሻለ	ሐደረ	አደረ
ሐሰ	ነቀፈ	ሐፅረ	አጭር ሆነ
ለቀሰ	አለቀሰ	ሐፍረ	አፈረ
ለክሰ	ተማማለ	ሖረ	ሄደ
ሎሰ	በሳ	መሀረ	አስተማረ
ተበአሰ	ተጣለ	መሐረ	ይቅር አለ
ተዐገሠ	ቻለ፣ታገሰ	መተረ	ቆረጠ
ተፋለሰ	ተለያየ	መከረ	ፈተነ
ነግሠ	ነገሠ	መዝበረ	አፈረሰ
አውሐሰ	አዋሰ	ምህረ	አስተማረ
አፍረስ	አፈረሰ	ሠምረ	ወደደ
ዔለ	ታገሠ	ሰዐረ	ሻረ

ወረሰ	ወረሰ
የብስ	ደረሰ
ደቀስ	ተኛ
ገሠሠ	ዳሰሰ፣ነካ
ጌሠ	ገሠገሠ፣ሄደ
ጠቀሰ	ጠቀሰ
ጠብሰ	ጠበሰ
ፈለሰ	ተሰደደ
ፈወሰ	አዳነ
አሠረ	አሠረ
አስተሀቀረ	አቃለለ
አቁረረ	አበረደ
አንጎርጎረ	አነጎራጎረ
አእመረ	አወቀ
አውተረ	አዘወተረ
አግመረ	ቻለ
አግረረ	ገዛ
ያረ	ታወረ
ከተረ	ከተረ፣ ከለለ
ዘመረ	አመሰገነ
ገብረ	ፈጠረ
ኀፈረ	አጨ
ፈከረ	ተረጎመ

ዘርና ነባር

ውእተ አሚረ	የዚያን ጊዜ
ድኅረ	ኋላ፣ ወደኋላ
ሐዳሪ	ቤተ ሰብእ

ሣረረ	መሠረተ፣ ተከለ
ቀመረ	ቆጠረ፣ ቆረጠ
ቀበረ	ቀበረ
በርበረ	ዘረፈ
ተሠወረ	ተሸሸገ
ተሳመረ	አንድ ሆነ
ተሳረረ	ተጣላ
ነበረ	ተቀመጠ
ነገረ	ነገረ
አመረ	አመለከተ
አመዝበረ	ዘረፈ፣ አፈረሰ
ደብር	ተራራ
ገብር	ባሪያ
ገጸ ባሕር	ምዕራብ
ግብር	ሥራ
ኀመር	ቁና
ኀር	ኀረቤት፣ጓሮ
ፀር	ጸላት
ፀብር	ጭቃ
ጸንር	ጠንር
ያር	ሽክም
ከበሮ	ከበሮ፣ መሶብ

<u>የ ቀ ነጠላ ግስ</u>

ሐልቀ	አለቀ
ኰለቀ	ቆጠረ
ልህቀ	አደገ፣አረጀ
ሞቀ	ሞቀ

መከራ	መከራ	ሠረቀ	ወጣ፣ ተወለደ
ደብተራ	ድንኳን	ረፈቀ	ተቀመጠ
ፍሬ	ፍሬ፣ልጅ	ረሐቀ	ራቀ
ፍካሬ	ትርጓሚ	ተሳለቀ	ተዘባበተ
ሐመር	መርከብ	ተዐርቀ	ራቁት ሆነ
ሐመር	ቤተክርስቲያን	ነደቀ	ሠራ
ሀገር	አገር፣ መንደር፣ ከተማ	ዐረቀ	ታረዘ፣ተራበ
ህብር	ዓይነት ፣ መልክ	አድለቅለቀ	አናወጠ
መምህር	መምህር	እጥመቀ	አጠመቀ
መስመር	ማገልገል፣ መወደድ	ያቀ	አወቀ፣ ጠበቀ
መስተገብር	ገበሬ፣ጣሪ፣ ተኮርካሪ	ወረቀ	አክትፍ አለ
መሪር	መራራ	ወድቀ	ወደቀ
መቃብር	መቃብር	ደመቀ	ቀጠነ
መነጽር	መመልከቻ፣ መነጽር	ደተ	ልጅ ሆነ
መንበር	መቀመጫ፣ ወንበር	ደቀቀ	ከሳ
መንክር	ድንቅ		
ማኅበር	ማኅበር፣ አንድነት		
ማእሰር	ማሠሪያ	ዘርና ነባር	
ማእረር	መከር	ሕቀ	ጥቂት
ምሳር	ምሳር፣ መሰንጠቂያ	ጥቀ	እጅግ ስንኳ
ሞገር	ማሳረጊያ	ሐይቅ	ዳር
ጽፍር	ጥፍር	ሊቅ	ሊቅ፤መምህር
ቀመር	ቁጥር	ምሥራቅ	መውጫ
ቁደር	የንስሐ ጥምቀት	ይስሐቅ	ሳቅ፣ደስታ፣ /ዕብ/
ንስር	አሞራ	ደቂቅ	ልጆች፣ አሽከሮች
ንጥር	ብልጭታ	ጸሪቅ	ዳቦ፣ቆሎ፣ ቁራሽ
አውታር	አውታር፣ የበገና ጅማት	ጻድቅ	ጸድቅ፣ እውነተኛ
አየር	አየር፣ ሰማይ	ጽልመት	ድቅድቅ ጨለማ
ከንፈር	ከንፈር፣ዳር	መሰንቆ	መሰንቆ፣በገና

የበ ነጠላ ግስ

ሰአበ	ተከተለ	መረበ	አጠመደ
ሰከበ	ተኛ	መገበ	መገበ
ሴበ	ሸበተ	ሰለበ	ገፈፈ
ረከበ	አገኘ	አመተ	ከነዳ
ርህበ	ሰፊ ሆነ	አቤተ	አሳደረ
ቀጸበ	ጠቀሰ	ጸልመ	ጨለመ
ተሐዘበ	ተጠራጠረ	ፈተተ	ቆረሰ
ተመክዓበ	ተራበ	ፈየተ	ቀማ
ተጠበ	ተጠበበ		
አሰበ	ደመወዝን ሰጠ	ዘርና ነባር	
አስተራከበ	አገናኘ	ዕሜተ	ስለ፣ ዋጓ
ዓረበ	ገባ	ዛተ	ይህችን
ዐቀበ	ጠሰቀ	ይእተ	ያችን
አተበ	ባረከ፣አተመ	ግብተ	ድንገት
አንበበ	አነበበ	ጽላሎተ	እንደ
ከበበ	ሾመ	ባሕቱ	ነገር ግን፣ እንጂ
ነብነበ	አሰረገ	ቦቱ	በርሱ
ጠበ	ጠበበ	እሎንቱ	እሊህ፣ አሊኸው
		እስፍንቱ	ስንቱ
		ከንቱ	ብላሽ
ዘርና ነባር		ሣኒታ	ነገ፣ማግስት
ሀበ	ወደ፣ በ	እንለ ማውታ	አባት፣እናት፣ ዘመድ
ሀበ ሀበ	እየ	ፆታ	ወገን
በ	በ	አይቱ	ወዴት
በበ	በየ	ሐሜት	ሐሜት
ዲበ	ላይ፣ በላይ	ሀብት	ስጦታ፣ሀብት
አባ	አባ	ሐዋርያት	መልእክተኞች፣ ሒያጆች

ሕዝብ	ሕዝብ፣ ወገን
መሶብ	መሶብ፣ አገልግል
መዝገብ	ሣጥን
ማዕቀብ	ዘበኛ፣ ጠባቂ
ማዕተብ	ምልክት
ምኩራብ	ቤተ መቅደስ
ዐረብ	ምዕራብ
አብ	አባት
ክልብ	ውሻ
ግብ	ጉድጓድ
ጠቢብ	ብልህ
ቦ	እለ
ገቦ	ጎን አጠገብ

<u>የተ ነጠላ ግስ</u>

ሐተተ	መረመረ
ሞተ	ሞተ
ሰንበተ	አረፈ፣አከበረ
ቤተ	አደረ
ተሠይመ	ሠለጠነ
ተትሕተ	ዝቅ ዝቅ አለ
ምንት	ምን፣ ምንድር
ሞት	ሞት
ሰብአ ቤት	ቤተሰዎች
ሚመት	ሹመት
ስእለት	ልመና
ስእርት	ራስ፣ፀጉር
ቅናት	መታጠቂያ
ሐውልት	ትክል ደንጊያ
ሐይመት	ድንኳን
ኀጢአት	ሀጢአት
ሃይማኖት	ሃይማኖት
ሌሊት	ሌት
መሐዛት	ጎልማሶች
መሠረት	ስር
መራሕብት	ሸንጓ
መበለት	ባልቴት፣ እመበለት
መንሱት	ክፋ ፈተና
መንግስት	መንግስት
መንጦላዕት	መጋረጃ
መዐልት	ቀን
መክሊት	አስር፣እልፍ፣ነጥር
መክፈልት	እድል፣ፈንታ፣ክፍያ
መዋግደ እሳት	የእሳት ወለፈን
መድሀኒት	መድሀኒት
መጽሐፍ	መስተዋት፣ አምሳል
ሙዳየ ምጽዋት	ሣጥን
ማኅሌት	ዘፈን፣ዝማሬ
ሜላት	ነጭ ሐር፣ ግምጃ
ምሴት	ማታ፣ምሽት
ምት	ባል
ማሰነ	ጠፋ
ስዕነ	አጣ
ሰወነ	አሰገገ
ረበነ	አሥተማረ
ተነ	ወጣ፣ተበተነ

በዓት	ዋሻ	ተክህነ	አገለገለ
ቤት	ቤት፣ ማደሪያ		
ብፅዓት	ስለት		
ተምኔት	ምኞት	ተጽዕነ	ተጫነ፣በስብት ወጣ
ተናብልት	መልእክተኞች	አምነ	አመነ
ታቦት	መርከብ፣ ማደሪያ	አድነነ	አዘነበለ
ትልሒት/ተውኔት	ጨዋታ	አፍጠነ	አፍጠነ
ትምክሕት	ትምክሕት	ከደነ	ከደነ፣አለበሠ
ትንቢት/ትንብያት	ትንቢት	ከፈነ	ሸፈነ
ተእምርት	ምልክት	ኮነ	ሆነ
ትዕቢት	ኩራት	ኮነነ	ፈረደ፣ገዛ
ትዕውርት	ቸልታ	ወጠነ	ጀመረ
		ዘገበ	አፈሠ
ትካት	ድሮ ቀድሞ	ዘፈነ	ዘፈነ
ትውፊት	መውረስ፣መቀበል	ደገነ	ተከተለ
ነደቅት	አናጸች	ድኅነ	ዳነ
አስማት	ስሞች	<u>ዘርና ነባር</u>	
አስራት	ካስር አንድ ግብር	መኑ	ማነው
ዐረፍት	ግድግዳ፣ ቅጥር	በኑ	አለን፣ በዉ
አራዊት	አራዊት	ኑ	ቃለ አጋኖ
አርቡት	ቀንበር	አኮኑ	አይደለምን፣ ና
አዕይንት	ዓይኖች	ብርኂ	ድመት
አያት	እኩያት፣አምሳያ	ጽርኂ	አይጥ
እኅት	እኅት	ሕሊና	አሣብ
ዕለት	ቀን	ሕርትምና	ጉሥቁልና
እመ ምኔት	የገዳም እናት	ሆኅዕና	ድኅነት፣መዳኃኒት
እመሐውት	አያት	መና	መና፣ሞን፣መፍቀድ
ገራህት	እርሻ፣ አዝመራ	መዲና	ከተማ
ገነት	ገነት፣አታክልት	ሰኮና	ተረከዝ፣ጥፍር፣ሰኮና

ጥንት	ጥንት መጀመሪያ
ጸላእት	ጸላቶች
ጸለሎት	ጸለሎት፣ ልመና
ፍርሃት	መፍራት
ፍኖት	መንገድ

ቃና	የዜማ ድምጽ ሥልት
ዜና	ወሬ
ደመና	ደመና
ዳኅና	ድኅነት
ጌና	ባዕለ ልደት
ጼና	ሽታ
ጽሙና	ጸጥታ፣ እርጋታ፣ዝግታ

<u>የነ ነጠላ ግስ</u>

ሐበነ	ጠመጠመ
ሐፀነ	አሳደገ
መነነ	ናቀ
መክነ	መከነ፣ባዶ ሆነ
መጠነ	ለካ
መካን	መካን
ማዕዘን	ማዘን
ምኑን	የተናቀ፣ የተጠላ
ምእመን	የታመነ
ምእመናን	ምእመናን፣የታመኑ
ምዕዳን	ምክር
በድን	በድን፣እሬሣ
ብርሃን	ብርሃን
አማን	እውነት
አሚን	ማመን
እሙን	የታመነ
ዕብን	ደንጊያ
ዕዝን	ጆሮ
ኪን	ጥበብ፣ ብልሃት
ኪዳን	የአንድነት መሐላ
ካህን	አገልጋይ

ቅኔ	ግዛት፣መግዛት፣ ቅኔ
ኩነኔ	ፍርድ፣ኩነኔ
ሐዋን	የህያዋን እናት
ሕፃን	ህፃን፣ ትንሽ ልጅ
አስምአ	አሠማ
አሥተበቁአ	ለመነ፣ ማለደ
አወሥአ	መለሠ፣ ተናገረ
አይድዐ	ነገረ
ከልአ	ከለከለ/ከረ
ከልአ	ሁለት አደረገ
ከርዐ	መታ
ወቅዐ	ወቃ፣መታ
ወጽአ	ወጣ
ዘርአ	ዘራ
ዘንግዐ	ዘነጋ
ደፍአ	ደፋ
ገብአ	ወደቀ፣ተጣለ
ጎሥዐ	ገሣ፣ ተናገረ
ጠብአ	ጨከነ
ጸልአ	ጠላ
ጸብአ	ተጣላ

ወይን	ወይን
ዘመን	ዘመን፣ዕድሜ
ይምን	ቀኝ
ጋኔን	ውድቅ፣ የተገፈፈ
ግዮን	ዐባይ / ወንዝ/
ጠቢባን	ብልኽኾች፣ ጠንቋዮች
ፀወን	አምባ መጠጊያ
ጽዮን	የዳዊት አምባ

ጸውዐ	ጠራ
ጸፍአ	በጥፊ መታ

<u>ዘርና ነባር</u>

ሞርአ	መታጠቂያ
ነአ	ና
ቁልዔ	ወዳጅ፣ ልጅ
መልክዕ	መልክ
መርፍዕ	መርፌ

<u>**የአ ነጠላ ግሥ**</u>

ኃጥአ	አጣ
ሰምዐ	ሰማ
መርአ	ተዳረ
መጽአ	መጣ
ሞአ	አሸነፈ
ሰምአ	ሰማ
ሰምዐ	መሠከረ
ሠርዐ	ሠራ
ሦዐ	አረደ፣ሠዋ
ረግዐ	ረጋ
በልዐ	በላ
በጽአ	ተሳለ
ቦአ	ገባ
ተምዐ	ተቆጣ
ተንሥአ	ተነሣ
ተጋብአ	ተከማቸ
ተጣግሀ	ተጣበቀ
ነቅዐ	መነጨ፣ወጣ
ነድአ	ነዳ

ሰብእ	ሰው
ረድእ	ልጅ፣ ደቀመዝሙር
ቋዕ	ቁራ
ብኑዕ	ብሆ
ብፁዕ	ምሥጉን
አንብዕ	እንባ
እግዚእ	ጌታ አምላክ
ከርካዕ	ሎሚ፣ገውዝ
ጻዕ	ውጣ
ጽልእ	ጸብ
ጽሩዕ	ሥራፈት፣ሙያ ቢሥ
እግዚኦ	አቤቱ
እግዚኦ	ሥመ አምላክ
ኦ	ቃለ አክብሮ
ኦ	ቃለ አጋኖ
ኦ	ቃለ ምፀት
ኦ	ቃለ አሥተዋርዶ
ኦ	ቃለ አሥተሐትሮ
ኦ	ሆይ